

శ్రీకృష్ణ సంజయః

రామబాహుము.

గ్రంథకర్త,

వెనుమాక వీరప్ప.

శ్రీ ర యః
ఈ నాటకమునందు
వచ్చు పాత్రలు.

పంథమాంకము.

ధృతిరాష్ట్రాధిపతి.
భీష్మడు.
ద్రోణుడు.
సంజయుడు.

ద్వితీయాంకము.

ధృతిరాజు.
భీష్మడు.
అర్జునుడు.
నకులుడు.
సహదేవుడు.
శ్రీకృష్ణుడు.
సంజయుడు.

తృతీయాంకము.

ధృతిరాష్ట్రాధిపతి.
విదురుడు.
భీష్మడు.
ద్రోణుడు.
సంజయుడు.
దుర్యోధనుడు.
కర్ణుడు.

చతుర్థాంకము.

ధృతిరాజు.
భీష్మడు.
అర్జునుడు.

నకులుడు.

సంజయుడు.

శ్రీకృష్ణుడు.

ద్రోణుడు.

పంచమాంకము.

ధృతిరాష్ట్రాధిపతి.

భీష్మడు.

ద్రోణుడు.

విదురుడు.

శ్రీకృష్ణుడు.

సాత్యకి.

కుంతిదేవి.

కర్ణుడు.

దుర్యోధనుడు.

నాగిడుడు.

నాగభాగ.

అకాశవాణి.

షష్ఠమాంకము.

ధృతిరాజు.

భీష్మడు.

అర్జునుడు.

నకులుడు.

సహదేవుడు.

శ్రీకృష్ణుడు.

సాత్యకి.

శ్రీకృష్ణ సంజయ రాయబారము.

(ప్రథమాంకము.)

శ్రీ॥ “శ్రీవరనాదుభారమువిశేషము దీర్చు”మటంచు నెంచి భూ
దేవి, నుతింపగాఁగని యుద్ధిష్ఠిరు పక్షముగోరి దేవకీ
దేవికి నుద్భవించి గుణధీరుల బోవగ రాయబారియై
కేవల మేగినట్టి యలకృష్ణుడు సభ్యులబోయి గావుతఁ.

(నాన్వంతమున)

(సూరిధారుడు ప్రవేశించి సభవాక్ జూచి)

ఏదియో మఱచితి. ఆ. జ్ఞప్తికి వచ్చినది. మహానాయ
గుణగణగర్వితులైన యీ సభాపదులు శిష్టజన
మనోభిప్రాయస్థి సర్వజనానంద కరింబొప్పు రసపూ
రితంబగుకొక్క నాటకము ప్రదర్శింపుమని నా
కాంక్షించితి. కాని నాటకమేదైనది మఱచితి. అది
జ్ఞప్తికి దెచ్చుటకు నామిత్రుడైననురాకుండు. (అనియా
లోచింపుచుండ)

మిత్రు॥ (ప్రవేశించి) ఏమోయీ! ఇంతలోనేసన్న దలంచుట.
సూ॥ మిత్రీమా! నిన్ను దలంచగానే నామఱపు కూడా
నీతోనే వచ్చినది సుమా!

మిత్రు॥ అదియేమి చెప్పుము.

సూ॥ ఈదినంబున శ్రీకృష్ణ సంజయుల రాయబారిమన
నాటకమునకుఁ దగిన వాత్రెలాయత్తి పఱచుమని నా
కాంక్షించితి.

మిత్రు॥ ఏమీ శ్రీకృష్ణ సంజయుల రాయభారమా. ఆనాటా
మెవరు రచించిరి. ఆకథ యేప్రబంధములోనది.

సూత్ర॥ అదియూ. భారతప్రబంధము లోనిది.

మిత్రు॥ భారత ప్రబంధములోనదా! అట్లయిన సకే. “తిన్నా
గారేలే తినవలె. విన్నా భారతమే వినవలె” నన్న
లోకోక్తిగా చూడవలసిన నాటకమే గానీ. అట్లొక
యెవరు రచించినో చెప్పుము.

సూత్ర॥ నీవెఱుంగవా యేమి?

స॥ శ్రీ సమంచితముగా భాసిల్లు కొలాలి
కులజండు నిర్వహణ్ణోపయ
చిరసర కాళహస్తీశ్వరి గోత్రుండు
వరమేమాకి సద్వంశజుండు
వలసిల్లు వీరయాభిఖ్యుండు. కులబుచ్చి
మాంబులకు పోతగ్రజుండు.
ఈశ్వరి బూజును మెల్లయందాంబు
క్షయశ్రేష్ఠు కరయ నిజాత్మజుండు
స్వకులజు సత్కవిచంద్రు గుహ్యడినల్లి
బంగారుదాస కృపాయుతుండు

స॥ సత్యవిజను మహాగ్రంథ సత్కవియగు
పార్థసారథి శ్రేష్ఠుకి పరిమహితుడు
నై పులంగె విరాహ్యయుం డనెడి కవియు
రచిత మొసరించె బుధులొప్పు రమ్యముగ.

బుత్తు|| ఓహూ. అతడా! ఆ శ్రీకృష్ణ సంజముల రాయ
బారము నాటకముగా నొనర్చినది. అటులైన సరియే.
ఇంకే లాలస్యము. పాల్గొలాయత్త పంచము. లే
లెమ్ము.

సూత్ర|| మిత్రమా. ఇదిగో కొంచెము ఋతువర్ణానము గా
వించి వాత్రలాయత్త పరచెదను.

మిత్రు|| సఖా అటులనే కానిమ్ము.

సూత్ర|| ఏఋతువున వర్ణించెదన?

మిత్రు|| వసంత ఋతువునే.

సూత్ర|| వసంత ఋతువునా! జొనొను. ఆఋతువు నందు
కొన్ని విశేషములు గలవు.

ప|| ఎండినయట్టి మౌళికులపము నిలువంబడి తాల్మిదూలియా
యండజ బృందముక్కగతి నాశిలువీడివసించు గూండ్లపై
సుండు తెటికొ నవీన తరులీయన పల్లవముల్ జనించె నా
నిండు వసంతికాలమును నిక్కముగా మఱియెన్న శిశ్యమే||

మిత్రు|| సూత్రీకా! కాలయావన మగుచున్నయది. సభ్యులు
ఇది మేనాటక మాయని, గుజగుజలాడు చుండెదరు.
ఇంకి నీవుబోయి పాల్గొలాయత్త బరుచుము లెమ్ము.

(అంతట అందరు నిష్క్రమింతురు.)

(కౌరవులసభ ప్రధానసంగమము.)

శృతిరాష్ట్ర భీష్మ ద్రోణ సంజయుల ప్రవేశము

శృతి॥ (సభ నాలోకనము జేసి) భీష్మ ద్రోణ బావా! యీసంజయు నాపాండవుల సమాచారమున వాయభిషాగ్యము నెట్లుగానున్నదో కనుగొని చెప్పుటకు బుచ్చదమా?

భీష్మ॥ తండ్రీ! దృతగాప్తా! అటులనే వంపును.

శృతి॥ (సంజయు నాలోకించి) సువీతిమానా! సంజయు! సంజయా!

శృతి॥ భీష్మ విచారమానములుపోవులు పాండునృపాల సంవత్సర సవ్యసూరిజ్ఞానూ దృఢ సంవత్సరతోడ సరిగ్గానామింక సవ్యముగా నోనర్చి కపుసంఘము భీతిలునట్లు వారిని స్త్రీవృత్తునందునుండిన నార్జునునితమియ్య వారనికావున నెవచ్చటికిగ వారి పదాంబు బెంబులుగా వచింపవలయును.

శృతి॥ చేరి వారిని ముదట వీక్షింపగానే

రాజు పెత్తెండ్రీ మీశృతిగాప్తా స్పృహ

మీరు వనవాసమొనరించి దేవరము

సరియ నమి క్షేమమునకు నన్నంపవలయు॥

శృతి॥ చిత్తులు అలాగునే వచించెను.

శృతి॥ (సభలోకి జూచి) సభ్యులారా! మనీయ భీష్మార్జునంబు మనోభక్తులందు కార్యకార్యజ్ఞులు కాసి

హేతువుబట్టిగదా మనకును పాండవులకును యిట్లు
విద్వేధ కారణంబు నాటిల్లుట. ఇదియెగాక యా
పాండవులు,

గీ॥ పరుల కుపకార మొనరించువారలు పర
శ్రమ వశానులు జయధురగధరులు ఘుఘలు
శిష్టజనముల శ్రేణిలోఁ జెలగువారు
నెలయు గుణవంతు లాపాండవేయు లిలగు॥
పిచారిది చూచిన నాపాండవులయందేమైన దోషం
బున్నదా!

ఉ॥ వారిల తిండి భాగములు వారలె యేలకఁ గానలందు నీ
పనిన తీవ్రకష్టములు తీరనవర్థలుఁ జెంది వారలా
పైము మాని ముందుల భాగము వారలకీయక్కడినన్
పోయిన భిక్షు లిల్లులు పోలికజాతుముఁగాక మీదట॥

భగవానండగు శ్రీకృష్ణుండు సారథియై విజయవా
రధికుడై యుద్ధంబునకేతెంచి గాండీవంబు సారించి
తీర్చగద్విపక్ష సంహారంబు గావించు వార్తలు విని
సహింతుమే, ఇక భీమసేనాదుల విచారింతుము.

ఉ॥ గుండలు బద్దలైఁగులుఁ గూత కుమారులలోన భీముడు
ద్వండ బలోన్నతుం డెరిని ధైర్యపు సేత, దలచినంత నా
ధిండిన నీ రుఁ తాకగల నాహుబలంబు కొద్దియే జగ
త్కాండమొ ప్పొడిల్లు రిపుఘస్టుర ధర్మజులిత్త మేర్చిన॥
అతిరథ మహాధులగు సనేక యోధులును వారిదెన

బూనుకొనిమున్నవారు కాన బలాబలంబులును ధర్మా
ధర్మంబులును విచారించి సంజయుని పనుప నిశ్చ
యింపుడు.

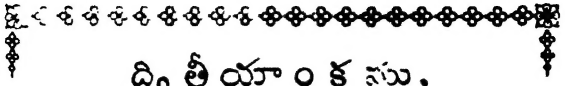
భీష్మ! ధృతరాష్ట్ర మహారాజా! వారు ధర్మమునకు లోబడు
వారుకాని యధర్మమునకు బొల్పుదువారు కారు.

గీ॥ తను బలమ్మును పశుబల గ్రీవ్యబలము
లొడవెనేనియు భూపతి కదన జయము,
దైవ బలమును నలుకాలి ధర్మఫలము
సాగనేటిదు లేకున్న సార్వభౌమ॥
కావున వారికి దైవబలమెక్కుడు.

ద్రోణ! అనవరతార్థి జనకల్పభూజా! ధృతరాష్ట్ర మహారాజా!
భీష్ముని వాక్యంబంతయు నిజము. వారికి దైవబలం
బెక్కుడె. కాకున్నచో

ఉ॥ నీదగు శ్రేష్ఠనందనుడు నీచవున త్రికి లోగ కంగి దా
యాదుల నెంచకే యికిన యాపదలెన్నియొ నప్పడప్పుకీ
భేదములేక నత్తినీడి కృష్ణుడు వారికిఁ దోచునీడగా
నీదుచునున్నయట్లు మనమింతకు మున్నె మెరుంగమేపునా॥
కావున వారికి దైవబలంబున నాపదలెన్ని చ్చినచు
గోవుచునేముండు గాన వారి రాజ్యము వారికిమ్ము
టదై వారిం బిలువనంపుటయే నాయభిప్రాయము
ధృత! సంజయా! యికి నీవు పాండవుల సారికి పోయిరమ్ము!
సంజ! చిత్తమాలాగునే పోయివచ్చెద.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయాంకము.

(పాండిత్య ప్రథమరంగము.)

ధర్మభిమాన్వన నమల నహదేవ కృష్ణుల ప్రవేశము.

కృష్ణ॥ బావా! శ్రీకృష్ణదేవా! ఆనచ్చెడి మహనీయుం
డవరో విచారంపుము.

కృష్ణ॥ (ముఖావలోకనంబుచేసి) ధర్మతనయా! సంజయుడగు
దోచుచున్నయది

కృష్ణ॥ (ప్రవేశించి) యులెనయా! ఏను సంజయుడనువాడ.
భివక్షనకుండగు ధృతరాష్ట్రుండు తమ సమాచారంబు
గంఁగొని రమ్మని బంప భివద్దర్శ నార్థము వచ్చితి.

కృష్ణ॥ సంజయా!

స॥ మాదు తెండియు ధృతరాష్ట్ర మహావిభుండు
లల్లి అంధా! మాసహౌదరశితంబు
బంధుమిత్రులు పెనక స్పృహమెల్ల
అయముగా నున్నవారె సంజయ తియిత॥

కృష్ణ॥ ధర్మతనయా! సంజయుగానేయున్న వాచుగాని,

స॥ మట్టగుడ్డన రతనమ్ము కట్టినట్లు
విభివశమ్మున దూరిట్లు వెలిలబడితి
రల సుయోధన కతిమున నవయశమ్ము
ప్రొవహించెను నది బాప బంపెనన్ను॥
పాండవాగ్నిహ! బోను వెడలిన సింగపు కొదమల
భంగి సంగరంబున కుటి! జయంబొసంపవలదు. సంగ్రా
మ రంగంబున సమాపజయంబులు దైవాధీనంబులు.

అని గదా పెద్దలు నుడువుట. నీకల బంధుమిత్ర జన
క్షయంబొను. మీపక్షంబున శ్రీకృష్ణుండును. సాత్వి
కియు దృఢ విరాటలును రణంబున కేతెంచిరని చతు
ర్దశ భువనంబులు వేల్చిడి జయింపబడగలవు.

చ॥ ఇదియును గాక కౌరవమహిపతి పక్షమునందు దేవతా
నదిసుతుడుగృపుండు, రవిపుత్రుడు, ద్రోణుడు, ద్రోణ
పుత్రుడు
మొదలు మహారథుల్ గలరు పోరనవారి జయింపకై కృమే
కదనము మంచివారలకుఁ గార్యముఁ గాదని జెప్పె

[జూడమే
ధర్మతనయా నామాటలయం దవిశ్వాసమున్నచోనుభయ
పాశ్వర్యంబులుఁ హితంబుగోరువారి నెవ్వరినేని విచా

[రింపుము
ధర్మ! సంజయా, ఆకౌరవులకును, మాకును, నహితంబు
గల్గియుండఁహితంబు జెప్పవారుండరు, ఇదియునుగాక
మా పెత్తొడి

౪॥ చేరక దీసియు తొండిజన్న వెనక చిత్తింబుమానెనిదె
గాతాబంబున నెత్తిపెంచి ఏదెవ గాంతారవాసంబునక
బాధకదోలెనుగాని లేగలుక మాభాగంబు మాకిచ్చిన
నోరాటంబున కేము బొల్పెదమే ౨ రామ నాశింపకే
ఇదియునుగాక సంజయా!

౫॥ మాతొండో ధృతరాష్ట్ర మహిషి మాయుండు,
మునువకృష్ణునిబూస ముపుడు,

మాకు బుద్ధులుసెప్ప నీ కాలమందున.
 చిత్తగించిరి; సంతపించినాము,
 పరులను తమవలె భావింపకార్యంబు
 చే కూరుఁ గాని విచ్చిష్ణమగునె,
 మాయ జూదమిబన్ని మమ్ములగోల్పుచ్చి,
 కానకంపిన వాఁ ఁ ఘనచరిత్ర,

గీ॥ కొత్తయేమాకు వారికిఁ గొలిమేమ,
 యిదియుఁగాక విదురుఁడు నెన్నిసార్లు,
 సభ్యులందఱు వినుచుండఁ జదివెగాదె,
 చెవులుఁ దూల్చి ధర్మంబుచెల్లె నొక్కొ.

శ్రీము॥ ఏమేమి! అన్నయ్యా,

గీ॥ మనతండ్రి భృతరాష్ట్ర మహిపతియెల్లగు
 పాండుభూపతిఁగాక భవ్యచరిత,
 మనతండ్రిదృతరాష్ట్ర జననాథుఁడైనచో,
 వనముల వసియుంపవలెనె మనము.
 జనులందఱయ్యయో, యనుచుండ సభలోన
 జేయు సేతల నుపేక్షించెనతఁడు,
 అవియన్ని మఱచి తీనన్నస్వల్పములోనె,
 మన యభ్యుదయము తా మనసునందు,

గీ॥ నరసియుండెనె? యజ్ఞతఁ ఁ సరణివినడె?
 పరులు దూషింతురనుచు దఁ ఁ గ్గఱకుదీసి,
 పెంచిసాడన్న పేరొందుఁ ఁ గాంచెగాని,
 మొకటికే మోసమును దెచ్చు ఁ యుచ్చభంగి.

కావున మనకు జనకుండే యుండినట్లైన నీగతులు సంభ
వింపవు. దుర్యోధనుండాడు పల్కులకు నూర
కుండడు. అన్నయ్యా! యెంత వెట్టిమాట, సంజయా!
నిన్ను గాయబారిగా పంపినా? పర్యవసానము మాకు
భాగములేకుండగానే గదా యీసంధి! అట్టి సంధికి
మేమెంత వాంఛిము,

ఉ॥ కండలు బెంచిబెంచి యుం కొరవనాథుడు కండ్ల గానకే.

నిండగుకొల్లులోన కిడునీచవు కూతలు గూయ నొస

[యుక్,

దండయులేక పండులలు దాటిరి కావల ముకెంతయున్,

బొండవ పంచకింబుచు వారు దలంపగలరు మున్నె.

సంజయా! నగభాగములేనిసంధి నిర్భక్తము. యిట్టి

పేద. రిత్త గారాజుల సంధిపాదగింతుకే. అన్నయ్యా

యీభీమసేన ముద్దెద్దిరచలు భవదాహుతింబు

వలన నాంగ యుండెగాని లేకున్నచో నృప్తిగూర్చు

పయింబును స్వంబుకైచితి శత్రువుల గాండ్లకు

జేయకమాను

అట్టి॥ అన్నా! మన్నా!

కి॥ శ్రీపతి యీశుడు కృష్ణుడు

గాపాడంగ మనకు గలదు కిరువానవుడై

యేడ్చి నార్తజనములు

గాపాడెడు బిరుదుగలదు గద యీశనికిగా.

(అప్పుడు కృష్ణుని వంటిబాచి)

బాపా శ్రీకృష్ణా, ధనర్విజయంబీ విజయునిదో యా
కర్ణునిదో; భీమగదాయోధనం బాదుర్వోధననిదో
యా భీమునిదో; అర్జులందరుఁ జూడగల కాలంబు
కొద్దిలో చేకూరఁగలై; నింతలో యాభీమన్నకింత
తొందరయే?

కృష్ణ॥ అర్జునా తొందరగాదది. అక్షేపణలేనిదే. యెల్లనిన

గీ॥ విధివశమ్మున మృగరాట్టు నొదిగి యొదిగి

బిలమునందునఁ గొన్నాట్టు వెడలకుండి

మత్తమాతిం సందోహ మాగ్గమెంచి

పైకే, గనువిప్పి యుటికిన భాతిపార్థి॥

యా భీమపేనుండు సమయమువచ్చె గదాయని తొం

దటఁ బడుచున్నవాడు. క్రొత్తీవంతుల కట్లుండవలసిన

విధియేకదా.

సఖ॥ సహదేవా! యేమి! చిత్త్రము.

చ॥ త్రిదశవర్తిష్ఠాడౌ మనయుధిషీరు మోమున చండితేజమున్

వదలకనుండు; భీముభుజపై గదయున్నది; మంటమండుచున్

చెదరిక పార్థుగేలున నసించెడి గాండినమెంతి యేనియున్;

గదసము గోరుచున్న యవి; కాలమె హేతువు వీనికంతికున్॥

సఖ॥ పోపూర్ణముకుండ బాంధవకళా! శకులా! యీసంజ

యుండు సంధికార్యార్థియైన చ్చి మీరిండిగారు పంపి

నాడని బలుకుచున్నవాడు. మనకులేండిగి యెవరు.

చ॥ అదియునఁగాకి వారు మనమందఁగమేక కులంబు వారమే

గద; యలనాడు రచ్చ గురుకారవసభ్యులు జూచుచుం
 [డ్రా
 వదికురులంటి యీడ్చుకొని వచ్చినయప్పుడు తిండి
 | మున్నచో
 నది తగదంచు బల్కుకె? సహాయుడుగాడు మనంబు
 | నెప్పుడుకా!

కాక యది యటులుండనిమ్ము. కారవసంధి కార్యాధి
 యై యేతించినాడుగాని, యాదుర్యోధను డ్రా
 మాన బాశోర్య ధుర్యులగు భీష్మద్రోణ కిష్ణాదుల
 తోడను మహారథికులగు తొంబది తొమ్మిది, అమ్ముల
 తోడను దుల దూగుచుండ నెందును గొరగాని, యీ
 పాండవ సంచకమునకు వెరచి సంధికొప్పి నిన్ను బం
 డెనా యేమి? సంజయా! యెక్కడిమాట,

ధర్మ! సంజయా! ఆదుర్యోధనుడు కర్ణశత్రుని దుశ్శాసన
 లెట్లుజేస్తా నట్లు నడిచుగాని ధర్మమార్గంబు విచా
 రించు. మమ్ముల సంతసపెట్టుటకై నీవిట్లు వచించితవి
 గాని, యా దుర్యోధను సక్కనయంబు లిక్కడెరుం
 గని వాడెవరు? రాధేయండర్జును గెల్పు గదాయని
 విట్టివీగుచుండు. కానిమ్ము నీవు కారవపక్షపాతివైప
 లుకుచున్నట్లు దలయుచున్నయది.

ఉ॥ ముందుగ మమ్ములకా బొగడి పూర్ణులు భీష్ముడు ద్రోణ
 | కర్ణులం

చంసువదేమి? నాదు మది యందుకు సందియమొందుచుం

[ఓ నీ,

గంధవహత్మజుడు నలగాడివధారియు మాద్రిపుత్రు)

[లుక,

స్వందనరాజనెక్కి వెన సంగర భూమినిఁగాను పించినా.

అకారపులేగాక శంకరుడైన నెదుర్కొన సత్తైయ్యండ
గునే. యుద్ధంబున వారల జయించలేమను, నుడులు
మాలిమటంచుము. మేమట్టి కీడు చేయఁదొడంగు
వారము కాము. కులంబుదరింపఁ దలంచెదేని కొడుకు
లకు బుద్ధిఁ జెప్పి, యింద్రప్రస్థంబైనను, మఱియేది
మైనను, యిచ్చట సంధికి మూలకారణమనియు.
ధర్మమెటులుండ జయమటులుండుననియుఁ దెల్పుము.

సంజ॥

శా॥ దేవానేన వచించునట్టి నుడియందే దోషమున్నేని నీ

భావంబందున శాంతిబూని విను నావాక్యంబుఁ పాలించి ధీ

ప్రావీశ్యుండవు మూడులోములలో రమ్యంబు పుణ్య

[డితం,

వైవర్ధిలుచునుండు నీనడత తా నల్పంబుఁ గాదెందులక

అయ్యా యొకవేళ కారవులు చెడిపోదలంచి పాలి

కున్నను. నీవు మాలిము యుద్ధంబుఁ జేసి యారక్తాన్న

మును భుజించుటకంటె, భిక్షాన్నంబె మేలని నా

తలంపు. ఎట్లనిన,

గీ॥ రాజసూయాధ్వరముఁ జేసి రిమ్మముగచు,
సకల భూసురజనములు జగటఁ బొగడ
దృష్టిజేసిన యాభవత్కింద వల్లి
సర్వజగములు బ్రాకిన సరణవినమె.

ఇట్టి పూరిచరితుండవై నీవు జ్ఞాతివధకు దొడింగుట
సింద్యముకదా యని నారలలపు.

ధర్మ॥ సంజయా.

గీ॥ వంశదూషకులగు పాపనర్తకులనఁ
జంప ధర్మింబటంచును శాస్త్రములు
బలుకుచున్నవి కాన నేవని ధయందా
సంగరిము యోగి ధర్మి బు.క్షి.యలకు.

అయినను సంజయా, నలనానికి గలవాడును లేనివా
డును బెట్టిసెట్లు నివచనము లుల్లుపు చెప్పనిగాన న్నపే
గానె. దుష్టసిగ్ధివా శిష్టపరిపాలకుండగు నీశిష్టురి
శిష్టుండుట్లుగా వచించు న్ను నడిచెదము.

కృష్ణ॥ సంజయా, నీన్నిష్కడచ్చికి పాండివుల క్షేమంగరిన
నిమ్మసింహంబునకుఁ కేరణియు నందిసిండ్చి. నీవిష్కడ
యను నెడయుండు శింఖిబొందునటుల బలికిన బలుకు
లకు మోదించునటే. గాన యీ ధర్మజువాక్యింబు
మార్తెము సరిధికొప్పకున్నట్లు నోడ కున్నయని.
నుట్టినె.

మ॥ ఇదిగో చూడు వికులమంచు సగచేయి దిక్కి జూపి
[చునా

విభముకొరవరాజు పాండుసుతులక బ్రేమించి పాలీ
 |యకే
 మృదునాక్యంబుల బ్రౌన్దబుచ్చినను హాయిగ గల్గునే
 |వీరికి
 మపాయంబుగ బాలాసంగబడకే సంతోషముగ గల్గునే
 'కావున, సంజయా! మున్నట్లవ మానపడి, యూరకుం
 చుటకంటె, యుద్ధంబుజేయుట న్యాయంబుకాదా
 యేమి? సంగరంబుజేయుట శత్రుయులకు ధర్మంబని
 శాస్త్రంబును ఘోషింపుచున్నవే? కాక యీపాండు
 నందనలందేమైన దోషంబున్నదా? మదోన్మత్తులై
 మన్నమిన్నగానకి, గౌరవులే వీరికి గీడు జేయ
 నలచికొనిరి. అదిసేవెరుంగవా యేమి? సంజయా!

మ|| కనునా నాటిదినంబునందు సభలో, గర్హాది దుశ్శాసనుల్
 మన పాంచాలిని కొల్వొకీప్పుటయు దుర్మార్గంబుగా
 [నాడుటల్

• వినవా యప్పుడు చెప్పినేరిని వృధావృక్షంబులొ మిరలిం
 దునకా వచ్చితరెట్లునేర్పితరి సద్బుద్ధుల్ బలేయిత్తెటి?
 సంజయా! ఆకొరవలా, యీపాండవుల క్షేమంబు
 యుట. మున్నట్లవమానపడి శాంతమూర్తులై యీ
 పాండవులూరకుండింగాని మఱొక్కరైనచో నూర
 కుండురా! ఆసమయంబున కర్ణుడు నిండు సభలో
 (బ్రౌన్దబుచ్చి) నాచి "సేనాధులు నిన్ను విడచిరి కాన
 మాగో నీయిష్టమేనవాని నొకని వరింపు"మని యన్న

మాట మఱచితిమే? ఈపార్థుని హృదయంబెట్లు
న్నదో తెలియునా! పాండవులు పారుపహీనులని
దుశ్శాశనుండు పలికె. కావున నీపాండవులు సంధికో
ప్పెదరనుమాట సందియముగా నున్నయది. అయి
నను నే నాసంధి విషయమై యీ పాండవులతో
కొంత ముచ్చటించిరేపటిదినం బా ధృతరాష్ట్రానికి
కేగెద.

సంజ॥ యుధిష్ఠిర మహారాజా!

చ॥ హృదయము సంతిసంబుగ నె, గృహ్లుడ పూజ్యుడు రాయ
గదలెదనంచు బల్కె నిక కార్యము చేకూరె కృష్ణుడేనిక
కదననా మాన్పజేయనొడికంబుగఁ గూర్చునుసంధి!నిక నే
గెద తమరాజ్య యిచ్చినను గేరుచుబంచిన పాండునందనా!
ధర్మ॥ సంజయా! పరుషక్షింబున నున్న యోధులెంతటి
వారైనను మమ్ము జయించుట మాత్రమబద్ధము. ఇది
యునుంగాక మాకు ధర్మదేవతతోడ యుండునా!
వెండియు

ఉ॥ పెట్టని కోటయై యెపుడు పెద్దలు పిన్నలు దోడునీడయై
చుట్టము నిష్పదేవతగ చూచుచు గాచెడి ప్రాణమిత్రు
గుట్టను మట్టన కొడలుపుగోరిన సద్గురుమూర్తియైన యీ
దిట్టపు నందనందను మ దిక్కియిముండగఁ దిక్కువేమగుక.
కావున సంజయా! కలహివార్ష, యెపుడును నామసం
బున లేదు. వారి భంగంబు పారు గైకొని మా పాలు

మాకొసంగి మేముభయము గలసి సుఖముగా నుండుట మాకోరిక. ఒకవేళ మాకు సగపాచిచ్చుటకు సమ్మతింపకపోయినచు గుళస్థలము, వృక్షస్థలము, మాకందియము. వారణావతము యింద్రప్రస్థములను యీ మైదూళ్ళిచ్చిన జాతునని జెప్పినామని మాతండ్రిగారితో చెల్లుము.

సంజ: ధర్మతననూ! ఆలాగుననే చెల్పెద ఇంక నాకు సెలవిమ్ము! పోయివచ్చెద.

సర్ప: సంజనూ! మందిది! పోయిరమ్ము ధృతరాష్ట్రాదులందరి నడిగితి ననుము.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయాంకము

(కొరవుల ద్వితీయరంగము.)

(ధృతరాష్ట్ర, భీష్మ, ద్రోణ, విదురుల ప్రవేశము.)

ధృత॥ సభ్యులారా! మనసంజయుండు పాండవుల కడకేగి
యింకను గానికారణమేమో తెలియకున్నయిది.

విదు॥ ధృతరాష్ట్ర మహారాజా!

మ॥ ధరణీ నాయక! నిన్న సంజయుడు పాండవులకు పంపిస్తా

[ప్రేక్షా

నరుగ్గ పిమ్మట గన్నుచీకటులు గాయ్ వెంటలేకవ్వరొం

టరిగామన్నురేజేరనను నొకమాటా వింటి సత్సంబుజె

చ్చెరదో వచ్చుచునున్న వాడిచటికే సన్మార్గ సంశీలత॥

సంజ॥ (ప్రవేశింప)

ధృత॥ సంజయా! పాండవాజు సుతులేవురు సుఖముగ నున్న
వారా?

సంజ॥ రాజా సుఖముగానే యున్నవారు.

ధృత॥ నీవు వెల్లిన కార్యము నెవరేనా?

సంజ॥ నెరవేరకేమి?

ధృత॥ ఏమనిది.

సంజ॥ అందరు నన్ని తేటంగుల నుడివిరి.

ధృత॥ ఎవరెట్లు నుడిచినను సంధికేమైనా చోటుండెనా.

సంజ॥ ఉండకేమి.

ధృత॥ సమీరనందనుం డేమనెను?

సంజ॥ ఈ భీమసేన మత్తద్విరదంబు తత్సోదర నిగళంబుచే కట్టువడియుండెగాని లేకున్నచో వృష్టి గుంపుల పయింబడు కృంబుకై వడి దుష్టకౌరవుల గాంధీశీకుల జేయక మానుమనె యని యనెను.

ధృ॥ అటులనెయిగా! తరువాల పాండవమధ్యముండే మనెను.

సం॥ ఈ ఫల్గుణ మృగేంద్రంబు సమయ శృంఖలంబున గట్టువడి యుండెగాని యికమీడట్లుండునా యని అచట.

ధృత॥ కవల లేమనిరి?

సంజ॥ ధర్మశనయుని ముఖతేజస్సును భీమునిగదోద్రేకి మును ఫల్గుణుని గాండివపటిమయును, జూడఁ యుద్ధము గోర చున్నవని యొకరితోనొకరు జెప్పకొనిరి.

ధృత॥ తరువాల ధర్మజుడేమనె?

సంజ॥ వారిసగపాలు వారుగైకొని మాసగపాలు మాకిచ్చి ఉధయలము గలసియుండుట మంచిదని జెప్పె. అట్లు సమ్మతింపలేని మాయైదుగురకు యెదురొచ్చినను జాలునని జెప్పె. ఇదియేసంధికి మూలమనియె. తరువాల శ్రీకృష్ణుండే జెప్పననియె.

ధృత॥ ఆభగవాను లేమనిరి.

సంజ॥ పాండవకార్యాధ్యై తానుముచ్చటించరేపటి దినంబు తమచాలికి వచ్చెదనని నుడివె.

చృతః ధన్యంధ ధన్యంధ రత్నాగభీర! విదుం! ఎంతమోసము
వాటిల్లె.

విదుః రాజ్యమంతయు దక్కెనుకదాయని పాండవుల పాలి
యక కొడుకులుచేయు దుష్కార్యములకుఁ దల
యూచు చుంటివి. నీకేమిమోసము.

నీఁ ఇనసుతు పోద్యలంబునగదా నీసుతులే
కయ్యంబునకు వైకి గాలుదివుల
నీయందు ధర్మవిసీతి లేమినిగదా
రాజధర్మముదప్పి పృజ్వరిలుట
అదియేమి యని నోటనాడకుండుట గదా
కొలుపునో శ్రావతి కొప్పలుముట
పాండవుల్నియానఁ డిచరించుటఁ గదా
వనవాస మొనరింప వలసియుంటు

నీఁ గానఁ పెద్దలు నుడివె వాక్యంబు నొకటి
కుల విదూషకులైనట్టి కొడుకుల వినుఁ
చుటయే ధర్మంబనికొ విని చూచిడిచి
యూరకుండుట యదినీకు మేరకాదు॥

ధర్మగుణ సంపన్నుండైన ధర్మనందచుండు నియం చితి
భక్తిచే భవత్కుమారు లొనరించుఁ చెడుకార్యములకు నొప్పి
శాంతంబు వహించి యిప్పటికిని నూరకున్నాడు. భీమాష్ట్రం
మత్రిగజేంద్రంబు లాధర్మజు శాంతివాక్య పాశబద్ధులై యూర
కున్నాగుగాని, కాకున్నచో యీపాటి కెట్లుండునోయట్లుండు.

నీవు వారల తండ్రిపోయిన నాటినుండి యతిప్రేమతోఁ జెంచి యిప్పుడట్లుపేక్షించుట నీకు ధర్మబుఁగాదు. రాజా!

శా॥ నేనీపల్కులు జూదమాడకయు మున్నేనీకుఁబల్ జెప్పితిఁ గానీ రోగికఁ బధ్యవ. కా రుచియునుఁగాదన్న యాతీతినిఁ నే నీతో వచియించునట్టి పలుకుల్ నీచంబుగాఁ దోచెగా భూనాథోత్తమ! ఇంక నైనమదిలో పూరించినావాక్యముక॥

వంశదూషకులగు కొడుకులను విడుచుట ధర్మంబని పెద్దలు నొక్కి ఎక్కాణించిరి. కావున యిప్పుడైనను అధర్మ ప్తినులగు నీకొడుకుల పూటలుఁ జెవినిబెట్టక పాండవుల నా పరింపుము. అట్లాదరించవేని, నీకొడుకులు బడుపాట్లు, నీవే చూచెదవు.

భృతి॥ ధర్మపరుఁడైనను కొడుకుల విడుచుటఁ బాడికాదు. ఎవ్విధి నైనను పాండవులతో సంధిజేయఁ బ్రయత్నించెద.

పిదు॥ కారవేంద్రా! నీవెట్లయినను, నీకొడుకుల సమాధాన పాచి పాండివేయులకు కొన్ని పల్లెలనిచ్చినను మేలు బొందెదవు. లేకున్న కీమజెందెదవు.

భృతి॥ సంజయా! పొరబాటున మరచితి శ్రీ కృష్ణుండు మఱి యేమేమి చెప్పె.

సంజ॥ రాజా! నిన్నటి దినంబునఁ శ్రీకృష్ణుని వాక్యములు తమతో జెప్పటకు ప్రయత్నించితిగాని తమకేమి కోప ము వచ్చునోయని సందేహించితి. సెలవిచ్చినచో నిప్పుడైనను జెప్పెద.

ధృత॥ సంజయా! అదియేమి జెప్పము.

సంజ॥ సీ॥ కలిగున్న ధనధాన్యముల నెల్ల భూసుర

నరులకు విసేయొగ పరచుమనుము

ఆలుబిడ్డలపైని యధికమోహబ్ధిని

మునిగి మునిగి దేలు మనియెననుము

హరిజనాప్తశ్రేణినెల్లర దనియింప

సత్కారముల జెక్కు నలుపుమనుము

తొల్లిటికంటె సతులసౌఖ్యముల నిచ్చ

తులదూగి తులదూగి కులుకు మనుము

గీ॥ ఎప్పటికి దేనియందున యిష్టమమరు

నన్నిటిని తన్ను భుజియింపు మనియెననుము

ప్రాణపంచక మరచేత బట్టుకొనుచు

ధండనమ్మున కలుదేర భాశ్యమనుము॥

క॥ అలనాడ పాంచాలికి

కొలుపున పరిధివము మీరుఁ గూర్చినయపుడా

లలనామణి నసుపిలిచియు

విలపించినదంత మిదిని బెట్టిననుమి

అని శ్రీకృష్ణభగవానుడు వచించినాడు.

ధృత॥ అప్పుడు పార్థుడేమనెను?

సంజ॥ పార్థుడు మాయర్థరాజ్యంబు మాకీమని మేముడుగి

వారీకుండెనేని మాకు సంతోష మీయనియె. ఇదివరకు

కొడుకులు చేయు దుష్కార్యములకు నిది వన్నెవె

ట్టిన హిరణ్యంబు పగిది ననియె. సమరతలంబున నాది

ర్యోధనుం డీగినప్పుడుగాని యా వనవాసంబున నీయ మతనయుండు బడిన వెలెఁదీరిననియె. శుష్కారణ్యంబు పైబడు నైశ్యాసరుని చందంబున యీధర్మజుండు కొర ననేన మీదఁబడునప్పుడుగాని మమ్ము సరకుగొన రనియె. యీ భీమసేనుండు గదాదండంబు బూని ప్రళయ కాలరుద్రునివలె లిపు సైన్యంబుపై బడున ప్పడుగాని యా దుర్యోధనుండు మాయర్థరాజ్యంబు మాకీయఁడనియె. యాకటితోనున్న శాధూలంబు కురంగంబులఁపయిబడు చందంబున నకుల సహదేవా భిమన్య సాత్యకీ ప్రముఖులు రణంబున వేటాడున ప్పడుగాన మాన్నేహంబు బొటంపరనియె. ద్రుపద విరాటులు శరసంధాన తూర్జినులై యుద్ధంబున దూ లించునప్పుడుగాని మాయలుక టిరిదనియె. రణవి న్యానిపుణుండగు దృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుని దాకిన ప్పడుగాని మాకు మెరువరనియె. జగద్రక్షకుండగు శ్రీకృష్ణుండు నారథియై, యేను రథికుండునై నారథ ధ్వజంబున హనుమఁతుఁడు ప్రకాశింప దేవదత్తంబు మోయించి గాండీవంబు సారించి యేను పరిపంథి సైన్యంబు మధ్య వివారించునప్పుడుగాని మాయందు నీయ జూపరనియె. ఈ శ్రీకృష్ణు నాదుర్యోధనుండు లెక్కగొననప్పుడు మమ్మిపుకెటులఁ లక్ష్మ్యఁబెట్టుననియె. తరువాత భీష్మద్రోణాదులకు నమస్కరించి మారాజ్య భాగంబునకు యుద్ధం బొచరింతుమనియె. శ్రీకృష్ణుం

దు మాకు దోడైయుండుటంజేసి జయము దప్పక
వాటిల్లుననియె.

భీష్ము॥ కారవేంద్రా! ఆయుర్జను పేమనుకొంటివి. మున్ను
హిరణ్యగర్భుండు నిండుకొలువై యున్న సమయంబున
ఉ॥ అచ్చట దివ్యతేజాలు మహావృతరూపులు సుత్తమోర్తి
[ముత]

హెచ్చుపరాక్రమక్రములు నిద్దరుపూరుషు లుండగాంచిసి
రెచ్చటి వారలంచు మదినెంచుచు నింద్రగురుండు

[హృతో
ముచ్చట జేతుగా నపుడు మోచిముతో రచియించె నిర్ణయ

[గా॥

గీ॥ తపము బెంపును బలశౌర్య దర్పములును
గలిగి లోక హితార్థంబు గాఁ జరించు
చుందు వీరి నామంబులు సురుచిముగ
బలికెదరు సర నారాయణు లటనచును॥

లోకంబున నెప్పుడభిర్భము కాలువెట్టునో యప్పుడు
వీర లవతరించెదరు. ఇప్పుడా సరనారాయణులు కృష్ణార్జును
లుగా జనించి అర్జునుండు నివారత కవచుల నధియించినదం
తయు దెల్లంబేకదా! శ్రీకృష్ణుండు శంస సరకాసురుల హరిం
చినదంతయు నెఱుకయేగదా! ఇప్పుడువారిరువురు నేకీభవించి
యొసర్చు సంగరంబున వారల నెదుర్కొన మనకేకాదు యా
మృత్యుంజయునికైన దరింబగునా అయినను నామాటలు
నీవిప్పుడు పాటింపు. శ్రీకృష్ణుడు సారథియై అర్జునుండు రథి

కుష్ట యుద్ధంబున జొరవడినప్పుడు గాని వారు బడిరి. ఏడు యసి చిగిరింపవు. దుష్టకార్యాచరణ పారాయణులగు కర్ణ శకుని దుశ్శాసనుల వాక్యంబుల దప్ప మరెవ్వరినిఁ జెవి నిఁజెట్టవు. అందున కెవరేమి జేయగలరు.

ధృతి॥ తండ్రి భాగీరథీ సందన! నాపక్షంబున నిట్లాడదగునా! నీకు నేనేమి దుష్కార్య మొనర్చితి. ఇట్టి బలులు నీవాక్యంబున నెట్లు వెడలె.

భిష్మ॥ దృతింప్రీ మహారాజా! నిజమాడువానికి విష్ణురనా క్యంబు వెంటనే వచ్చునన్నట్లు నిజంబెరుగక మాటలా పడవు. నేను వారికి పక్షపాతినా? ఇటుల విచము

భా॥ కానరానను సంగులేకి యిప్పుడీ కర్ణుడు కొంతేయుల్గ నేసంహరిముఁ జేతునందు బలుకన్ నీపుతుల్గ నమ్మగా నే సంతోషము? సూపయూత్రకథ విన్నవేదె? గంధర్వులం దీనామధ్యమ యుద్ధ కొలఁముఁ దానేమాయెనో జూచి

[గీ

కర్ణుని విశ్రమాదుల మాటలచేతనే నమ్మియూపాం డుల క్షణానరించితివి. కావున నీకర్ణుని పరాక్రమం బెవరెరుగకుండిరి. పాండవులు యుద్ధమం దాఁతేరినవారు. ఆకర్ణుడు తన నోటికివచ్చినట్లు ప్రగల్భములు గొట్టుచు న్నవారు. అది యెల్ల నీవు కణామృతముగా విచారు న్నావు. కాని నిజమేదో యెఱుగకుంటివి.

ద్రోణు॥ కొరవేందా! ఈగంగానుతుని వాక్యంబులు పరమ హితంబులు. నీకు ధర్మనందనునితోటి వైరంబుఁ ద్రా

దు. యుద్ధంబున జయంబు సందేహంబు. మన బలంబునందే గాక పార్థు నెదుర్కొను వీరుండు త్రిలోకంబులను లేడని నిశ్శంకముగా నొక్కి వక్కాణింతు.

ధృత॥ సంజయా! మనమతిబల సైన్య సమేతంబుగానుండుట యాయజ త శత్రువు నెఱింగియుండెనా? ధర్మనందనుండవలని గైకొని మనమీదికి దండెత్తివచ్చును.

సంజ॥ కురువంశాగ్రణి,

ఉ॥ ఎంతటి వెట్టివాడవు మరేమి వచించెద వీవెఱుంగవా?

కుంతికుమార వర్ణములకు గలప్రౌఢతనంబు శౌర్యమీచెంత వహించు యోధుల విచిత్రపు యుద్ధము శౌభీక్ష
గతుల

యింతని జెప్పగాగలమె యీశ్వరుడైనను జెప్పబాలునే॥

బకాసురాంతకుడును హిడింబాసుర సంహారండును సింహబలి దర్పావహారండును, మహాబలుండును, నగు భీముండును, రణంబున పశుపతిని మెప్పించినవాడును, ఖండవారజ్యంబు దహించినవాడును నగు అర్జునుండును సంగరంబున సింగంబులోయన రిపువీర మృగపంక్తుల పయింబడి, చెండాడు సకుల సహజేవులున్నా అసమాన శూరులగు కౌరవజేయులును భుజబలంబున సవ్యసాచికి సాటియన నొప్పు శౌభద్రుండును పరిపంథి నిర్ములంబు గావించు సాత్యకియును మహాకార్య ధుర్యుండగు దుర్యోధనుండును అపరిమిత బలండగు విరాటుండును అతని సోదరులును పుత్రుండగు నుత్తరుండును

కేకయపతులును జరాసంధుని కుమారుండగు సహదేవుండును నసమాన భుజబల విక్రములగు శిశుపా సుతులును యదు నాధుండగు చేకాసుండును, నా యజాత శత్రునికు ముందు నడతురు. ఇదియును గాక భీముని పుత్రుండు ఘటోత్కచుండనువాడు తండ్రికంటె మహాబలుండని మాయోపాయుండని బేర్పొనియుండె. ఇతడు మన సైన్యంబును జీకాకు జేయంగలండు. అదియంతయు నట్లండ శ్రీకృష్ణుండు వారి పక్షంబున నుండ యిక వారికేమి కొడువ.

ధృత! నజయా! నిపు విచించిన యోధులందరును ప్రిబలులె!
అందులకేమి సందియంబు లేదు. అయినను,

ఉ: అందరు నొక్కయెత్తు పవన్మాతజడొక్క డొకెత్తు వి
| న్మునా
డెందమునందు నెంచిన గడిందిగ గుండెలు ఝల్లుమంచులే
యందున నిద్రాదు మఱి యాతని మార్కొనజాలు వీ
[రుడి
బృందమునందు లేదు రిపుభీకరమూర్తి యటంచెఱుంగమే

యమదండ తుల్యంబగు గదాదండంబు పూని కురు సేన మాధ్య విహరింప నెదుర్కొన యోధులెవరు? ఆసురా సురులకే గలువ దుర్లభంబై యొప్పు భూకాయుద్ధంబున నా జరాసంధుని నొక్క తృటిలో బరిమార్చిగదా. ఇప్పుడు పూర్ణంబగు కాతరంబు బూని, నాతో పోరునారెవరో రమ్మని యీ కురు సేనలో జొరవడి గదావిహారంబు నలువ వెన్నెచ్చి

పారిపోక నిల్చువారెవరు. కాన నా వాయువుతో కే'ర్యోదధి
నీడ నా కుమారుల కలవియగునా?

గీ॥ చిచ్చనకు దోడుగా గాఝు వచ్చినట్లు
వాయువుతోండు విజయ సమీరముగను
వచ్చి కురుసేన జాతగ నెవ్వారెవరు?
ఇందుగన మిక త్రిభువనమందు గనము॥

గాన మున్న భీమసేనంజెంత జెప్పెనంతయు జేయు
ను, ఫల్గునునకి శ్రీకృష్ణుండు దోచెయున్నవాడు. గాంధారి
శిరిష్రీయాగంబున బాడమి భీమసేన గదావిచారంబున పోసి
చ కాలాగ్నిః యీ కౌరవాటనిం దహింపక మానను. భీమక
ల్గునుల పరాక్రమంబులీ భీష్మ ద్రోణులకింటె యెవరెఱుగు
దురు. యీ భీష్మ ద్రోణులు మన పక్షంబున సంపాదించె
నొకవేళ యుద్ధంబున కాయత్తింజెత్తిమేసి సేన మొగింపున
నుందురు. గాని పాండవులు,

గీ॥ బౌహళీ పుత్రునకు వంశజులగుట
జెలగి ద్రోణున కత్యంత శిష్యులగుట
జేసి వీరికి మనయందు జెత్తి మెట్లు
సంచరించునో వాల్చి మించునటలె॥

మొదటనుంచీయు చిరుదుంపిట్లుగా నచింతెనట్లు యగు
చున్నయది. ఇంక నేనేమి జేయును? మనము

కం॥ సింహ దయాపరులగు నా

పాండవులను గెలువబూనిపొందినట్లు గనక

మండెడు నగ్నిని గాంచియు

మెండుగ మఱి మ్రింగబోవు మిదుతల బోలుగ!

పాండవులతో జగడంబుఁ కులక్షయంబునకుఁ గార
ణంబు. కాన నా కుమారుల నెట్లయినను సుధిజేయ ప్రేరే
చెవ. సంజయా! ఇంక సివరుగుము. (అంత సంజయుడు
నిష్క్రమించె)

(తెర పడును.)

(దృతరాష్ట్ర భీష్మ ద్రోణ దుర్యోధన కర్ణుల ప్రవేశము.)

ధృతి॥ (అత్తై) నాయనా! దుర్యోధన! నావాక్యము మది
నుంచి పాండవుల రావించి వారి సగభాగము వారికి
బంచి లోకావధాన పోదునని, వంశవృద్ధిని గా
వించి, సజనీయు నయ్యెను.

దుర్యో॥ (తలయూచి) తిండి! ఆలాగునా

చ॥ అటవులయందు ప్పలములయందును వాసము జేసి చేసియి
ప్పటికిఁ బురింబులుగ నగ పాండుకుమారులు నేడువచ్చిరే
యెటెటుల మమ్ములం గెలువ నించుక మాత్రము రారు
[వచ్చినక,

పటుతరి శక్తిలేమి మఱిభండనముక సలుసంగ వారికిక
ధృతి॥ ఓమారా! దుర్యోధనా! ఆపాండవులు,

చ॥ అటవులసంచరించినను నదుర్మితై నివసించి వచ్చినక
కుటలములేని వారికొసంగూడను కూఁమింగొన్ని నాల్గ్కుక
యటలదియుండ నిమ్మిక్కుడాహార దోడుగనుండువారు గె
ల్చుటలు ససాధ్యమే మనల; తొరగు భిముడొకండు

[చాలడే]

తండ్రి! దుర్యోధనా! వారివ్వుడు కూటికి పేదలైతూరి
కానయంబులు గలవారైయున్నప్పటికిని వారికిధర్మంబే జయ
మునిచ్చు. కాన వారిరాజ్యభాగంబు వారికిచ్చి యాదరింపుము.
ఆపాండవు లసమాన శూరులు.

దుర్యోధ! జనకా! కౌరవనాయకా! ఆపాండవులసమాన శూ
రుల! తక్కినవారు వ్యర్థుల! ఆపాండవులు మమ్ము
గెలిచెదరను మాట కలలోనిమాట. ఈభీష్ముండేమగు
కొంటివి.

గీ॥ పరశురాముని గెల్చిన బల్లిమందు
సమరమున నీతడలిగినఁ జాలునెవడు
మృత్యుకైక్కంగ సత్తురా కుంతిసుతులు
వత్తురన్నను నగరె యీవసుధజనులు॥

ఇదియునుంగాక యయోనిజలగు కృష్ణద్రోణు లాజి
ముఖమున నిల్చిరేని తిప్పురాంతకుండైన నెదుర్కొనగలడా?
ఈశ్వర నరపీసాదోద్భవుండగు నశ్వేధ్ధామ సామాన్యుడను
కొంటివా. సహజ కవచకుండలుండును, అసమాన భుజబలుం
డును, నగు కర్ణునితో రణంబుజేయు నేర్పుగల వారందెవరు.
బాష్టిక సోమదత్త భూశ్యేవ సైంధవాది మహాశూరుల పరా
క్రమంబు లింతింతి వర్ణింప నేరీకైనను దూరై. యుద్ధంబున
నాకు సహాయంబుజేయు నమస్తదేశరాజన్యులు నాకైప్రాణం
బులియ దలకొనియున్నారు. కాబట్టి తండ్రి! భృతరాష్ట్రచక్ర
వర్తి!

ఉ॥ ఇంకను పాండురాజునును లేవునునైనను నొక్కడైమాన
వంకను జూడగాగలఁజే వ్రయ్యలు జేయమె యొక్క

[నొక్కనిగా

జంకు వహించెదీ వనిలజాతు దురాసదు, బెద్దజేసియా
సంకటమీగు మింకతను సంగరమందున నన్నెదుర్చునే॥

గదాయుద్ధంబున నెట్లును నాచేతం బడగలవాడు. అ
తండు బడెనేని వారిలో యుద్ధంబుజేయ నేర్పరితనంబుగల
శూరుండెవండు. వివ్వచ్చుండుండె గదాయని యంటివేనియాతని
కట్టుండు గురుదత్తంబైన శక్తిచే గూల్పం గలండు. నాసామ
దాన్యాసామధ్యా ములెరుంగక వచించు చుంటివి. యుద్ధంబు
న సరల జయించి నేనజయంబుగాంచు నప్పుడు నీవేజూచె
దిస్తుగాక.

ధృత॥ వత్సా! నావచనంబులు పెడచెవినిబెట్టక వినుము.
పాండవులతో వైరంబుమాని మీరుభయములు గలసి
మెలసియుండుటయుత్రమ కార్యంబని నాదలంపు?
ఆయుధతనయుండు శంతసుధానిధి యగుటంజేసి మన
చేయు దుష్కార్యంబులు స్వాంతంబున దలంపకో బెద్ద
లు జెప్పనట్లుగా సంధికొన్పకొనును గాబట్టి నీవు.

శా॥ రాజ్యంబందున నర్థభాగమిడ వారల్ మెచ్చు నీవింకసా
మాజ్యం బొందెదవన్న లోకములలో రాజుల్ నినుక

[మెచ్చు; సరి

పూజ్యండయ్యెదవన్న; మానుమిక యీ పోరాట

[మోయన్న! నీ

రాజ్యంబే మఱిజాలు, దిక్కిననురారాజంకుర్రాజస్యతా
 నాయనా! నీవు వారితో బగఁగొనుట భీష్మద్రోణుల
 కెంత మాత్రానా సమ్మతములేదు. ఈకర్ణుండు నిన్న ప్రోద్బ
 లంబుఁ జేయుటయు దుర్నీతిపరులగు శత్రునిదుశ్శాసనులు యుద్ధ
 మే మంచికార్యమని నిర్ణయించిఁ జెప్పటయు నీకదిఁ జెక్కు
 సంతోషకరంబుగా నున్నయది. యుద్ధంబునందసమానబలుం
 డగు భీమసేనుండు గదానిండంబుబూని శత్రుసేననుఁ జావ
 మోదునప్పుడుగాని నాపల్కులు జ్ఞప్తికిరావు ధనుజయుండు
 ధనుజయుని వలనఁ గార్ముకంబు వడసిన వాడుగాక వారలను
 ధర్మదేవతయు, వాయుదేవుండును శచీధవుండును నాశ్వములు.
 ను, ననవరతిము గాపాడుచుందురు. కావున చెన్ని విధంబుల
 లోచించినన, సంతియే గర్తవ్యంబని దోచుచున్నయది.
 దుర్యో! తండీ! భీష్మద్రోణులు యుద్ధంబునకు సమ్మతింపక
 పోయినను పుంగవంబున కేతెంచు నాపాండవులతోఁ బోరియా
 పాండవుల గూల్పగలుగుదురు. కర్ణశకుని దుశ్శాసనుల సహ
 తుంబున పాండవకోధాగ్నిజ్వాలఁ తుర్రీటిలో నార్యైదను.
 అంతియేకాక వాడిగల సూదిమోపినంత స్థలమైనను నాపాండ
 వులకీయ నామనంబు సమ్మతించదు. నావిషయమై నీవేమి
 జెరువవలదు. నేను.

సీ॥ ఘనముగా నర్దిశల్ గ్రమ్ముకవచ్చెడి
 కార్చిచ్చునైనను నార్చ ధలను
 మంత్రితంత్రంబులు మఱిజల స్థంభాది
 ఘనమైన విద్యలు గడుపగలను

సరుతిరంబుగ నాజి నుక్తిచే నొనరింప
 సంగతు లెఱిగి మెలంగఁగలను
 సాటిలేరనగ రాజ్యులలో నేను
 శరయుగ్మపాశిన్ తిరుగఁగలను

గీ॥ ఒగను సాధింపగా నే నలిగితికేని
 పాండవులగావ సురలకు నశిమెజెపుము.
 యాత్మినులి పౌరుషంబు గాద నెడిమాట
 వినవె పెద్దలు బల్కుట వెట్టిరిండ్రి॥

కావున వారు పల్కిన పలుకులకు భయము జెందలేని
 అందుకు జెప్పెద విషము. పాండునందలును దృష్టద్యుష్టు
 సార్థ్యకీ ప్రముఖులును యశ్వుద్భాగాగ్ని జ్వాలయందా హు
 తిగా గలరు. ఈమాటలేపక నిక్కంబని నమ్ముము. నీపంక
 మారుజెప్పవచ్చు.

కన్ద॥ దేవా గాంధారిధవా.

గీ॥ గురుని శాపంబువలన నాశరవిధాన
 మును నశించెనెట్లంచు నీమనమునంచు
 దగిలె గాబోలునదియ (దధ్యంబుగాను
 మరల గాంచితి రిచ్చక్తి మానివలస॥

అత్రశత్రు నైపుణిత్వ సంపదచే నగడి యున్నవాని
 నన్నుజయింప బృందారక బృందంబుకైన నుదరఁబుగాదు. ఇది
 యునుంగాక యీ భీష్మద్రోణులు సంలేశంబునట్లుగా అన్ని

తోడ్పడండ నిర్లతశరధారా పరంపరల నాపాండవాగ్నిం జల్లు
రైద నీవేటాచెదవు.

ఉ॥ పిచ్చగలాడ్డనై యిటుల భీతినిజెంచుటఁ జేసి సంధియల
దిచ్చ వహించి తీవుబలహీనులు నుడిరె నీదువేనలో
హెచ్చు బలాఘ్నలే నెవరినెంచిన నొక్కనికంటె నొక్కఁ
జొచ్చిన యుద్ధమందు తురుశురుల గాంచినపాండవేము
[లుఁ

పిదిగి నొకమూలదాగియుండక బ్రీతికివత్తురె బయలికి
వచ్చినను నొకవేళ సంగరంబున నిల్చురె నిల్చినను నొకవేళ
నాయకంబులు బట్టెదురె. బట్టినను నొకవేళ మౌనసంధి
పశ్చులుగాను. యేను కర్ణుండని యెఱుంగరా కాబట్టి,

ఉ॥ వైరముమానదన్దు భువిపాండవులెంతటివారు, జూడుమో
కౌవనాధ వారికులకాంతను నిండగు కొల్వులోపల
వారలు జూచుచుండ వలువల్మరి విప్పగనల్లు మాకు
పీసులెయైన మావయిని భీకరమా కననంబుసేయురే.

ఎంచున కొరగాని పాండవుల జెద్దగాఁజేసి భీతిజెంచ
దవేల యందున భీమునిజెద్దగాఁజేసి జేర్కొనెదవేల ఆభీము
జెంతటి వాడొక్కసాయకంబునఁ బట్టి సంధిప నేర్పులేదే.
పకిగుడ్డల భీమన్న యను పేరొకటి గద్దగాని అందులకిండ
చు వెరతురు. అయినను పాండవ పంచకంబులో పాద్మి
కంబుమాత్రము నానాధన్యంబుగలవాడే యగుఁగాని అతడు

నాచేత, దిబ్బక గూలును. పడప పాండవశ్రోణి యెల్లంగున
చూడుము.

(భీష్మని పంచచామరం)

మరింక చాలుచాలు నీదు మాటలన్నిగట్టుమీ.
ఎలేత గాత్రాట్టునిన్ను కొంఠె బట్టెల్లెదుండెనునా
కరించుదుంటి హగనీకు కామిక చేతురే.
విరోచనాత్మ జాతనీవు నెత్తమాని యుండుమీ.

ఇతిమాలిమునకే నేనొక ఇద్దరని నిన్ను సేవేపొగడు
కొనవేమి రాధేయా పాండవులు నీచే గూలెదరనికొంటివా
యేమి? నీకు దివమణియిచ్చిన శక్తచే నాపాండివమధ్యముం
దెల్లననుకొంటివా అయ్యది శ్రీకృష్ణునిచే వ్రయ్యలుగాకుండు
చుకొంటివా. నీనోటికి వచ్చినట్లుమాలిము పోలకుము. ఆ
పాండవులు యుద్ధంబున విషంభించి కురువంశులు నెల్ల భస్మింబు
లయు గావింప కూరకొనను ఓ కౌరవేందా!

సు॥ ధరణి చక్రమునెల్ల నొక్కగతి స్వార్థప్రాప్త్యమున్
[జెరియూ
గెరిగెదవామిలులోకముండు ఎటున్ దాముండుగా
[సెంచు
ర్మరిగుబెట్టటా ద్రోచినారు విధినామాన్యంబె నీవు
[త్రుతి
ధరణినాయకులిట్టి క్రూరచరిత్ర భాతీతలంజెలికే.

కాబట్టి మాంధాతముదలుగాగల రాజన్యలెందఱూ
 21. ఒంకెంద టూడనుండిరి. రాజా! నీసుగు లట్లుగాదు.
 యాపాండవలజంపిన సమస్తరాజ్యంబుగెకొని, యెల్లకాలంజేసి
 చక్రవర్తిగా నేల నుద్దేశించియున్నవారు కాసి, యాపాండవుల
 చే జవ్వుటమాత్రమెరుంగరు. ఆఫలుగునితోబోర్చి, భాణం
 గులతో నస్తురా? ఇంతయేటికి. పాండవులతో సంధిజేసుకొ
 నుటమే నాకు తోచిన మాట.

ప్రే॥ కుమారా!

22. మనమంచిగోరిభీష్మ ద్రోణప్రముఖులు
 స్ఫుటముగావారుబల్కుటలు సేనము
 సంధిహాసుభకర నామాజ్యవైధివం
 బనిబల్కుటలు నిజంబనుచుచెమ్మ
 మోవిరాటునివైన యాలమందలు మర
 ల్పుటకై ధనంబయుడటకునేగ
 సేమహా రాజ సేనాముఖ్యులెల్లరు
 నేమిజేసిరి దానిన్యెమరచి.

23. కాలులబడిన లాధంబు గలుగునెట్లు
 పాండవులు దైవబలమన బ్రబలినారు
 వారినిర్జించుటలు మీకు వలయుగాదు
 గాదు నిక్కమ్ముపెద్దల గాదనకుము.

(కర్ణుని నైపు మొగమెత్తి)

రాధేయా!

కం॥ శ్రీకృష్ణుడు సారథియై భీకరముగ
వెన్నునంటభీమాదులురా
గాకాన్వడి గాండీవముచేకొని
రథమెక్కిన పునక్తి తపతులెరుచే.

ఇవియున్న మునెఱుగి నాకుమారునియుద్ధంబునకుఁ బో
త్సహంబునుచు విజముగా జూడ నతనిఁ జావునీకు సమ్మతంబు
గాదోచినట్లు నాకుదోచుచున్నయది.

కర్ణు॥ కొర వేగిదా! నేను నీకు హితంబుగోరక యహితంబు
గోరువాని గాదలంచితివా? కానిమ్ము.

ఉ॥ మేనఁగు పాముండినను మీసమిదేయయినా దలంపనా
భానుని పుత్రునేననున పాండువృషాలుని బుల్లెనర్థముగా
గానకు సంపుటాక్కఱఁ ఘనకార్యముగాదదియాజినేరికి
గానఁ జేయకుండినను కర్ణునిపేరునఁ బిల్వవద్దిక

కొర వేశ్వర! ఈసురనదీసుతుండు, పాండవవక్షపాతి
యైపల్కుచున్నవాడు. కావున నీతడు మడియువరకును కోదం
డంబు చేబూన. ఇదేయత్తసవ్యాసంబుజేసితి.

(అని బాణంబు కిందవేయును.)

మిగిల్చి రాధేయ! ఆపాండవవక్షపాతిగానున్న నీభీష్మునిఁబ

ల్కులకా నీవలుగుట నీవులేని కయ్యంబునాకువియ్యం
బగునా! ఎక్కడిమాట చాలు చాలు.

భీష్ము! (నవ్వి) దుర్యోధనా! నీవును నీకర్ణుండునునా యుద్ధపా
మర్థులు. ఈభీష్మద్రోణులు వ్యర్థులా. కానిమ్ము. నీ
.....ము విస్మయంబొందకుము. యుద్ధంబు
నొనరింప నీవుగృతనిశ్చయు డవై యుంటివికదా. ఏదొ
బుననీద్రోణ బాష్టాకాదులు హాహాయనునట్లుగా బె
క్కువేలమందిని గూల్చెద. ఏమృత నీకర్ణుండున్నివేల
మందిని గూల్చునో నీవేచూచెదవు. ఇప్పుడు బాగి
ల్కుంబులుగొట్టఫలమేమి.

దుర్యోధనితామహా! ఇదివరకు నీవు.

ఉ|| పాండవపక్షవారివయి బల్కుచు బైపయిగూర్చి నీవునే
భండనమందు నెన్నకను వైరిమహారథ యోధవర్జమున్
తెండెదనంచు; బల్కెదవు; జత్తిమదెట్లుగ నొప్పి నీవు నా
పాండవులే బలాధ్యులని; బల్కుచునుండగ నెట్లు నమ్మెదన్.

కావునఁగంగానందనా! నాపక్షంబున.

కంకర్ణుండు దుస్ససేనుడు
పూర్ణుడనాశకునివాదుముచ్చట లేవుడా
కర్ణితురు మోదంబున
నిర్ణయతః బక్కతోడు నీడల సరిగిన్.

కాబట్టి నాకికనారులేలకావలె. మీరెట్లు గావలె యు
ద్ధమున నాకు శుభంబుదప్పకవాటిల్లు. యుద్ధంబుజేయుట
నాకు విస్మయంబు ధర్మమైనను సరే. అధర్మమైనను సరే.
దోషంబు || (భీష్మనివంకజూచి) శాంతనవా!

గీ॥ వెట్టిబుట్టినవానికి బ్రీయములెన్ని
జిప్సనొప్పనొ గలిగున్న చేష్టలుడిగి
నాధ్యమైవలెవరకును వైద్యవితతి
నరసి తెగినచికిత్సలు జరుపకున్నె.

కాబట్టి నీరికివెట్టి యింతమాల్యమునకే మానము. ఇక
ముందఁ కృష్ణబుద్ధుల వలన మానము. కాని మనవలన

దుర్యోధనుని || (అయూచి) ఆచార్య! మాకు వెట్టిబుట్టినదా. మా
స్వస్థి ను యాశ్రయింపమనలా! మీకు గడ్డములుమీ
సమలు నరసినను దుడ్డంతమాటంటిరే మీకడ్డలేని
త్తవమిచ్చి నందులకా!

దోషంబు || లేనిపెత్తనము నాకిచ్చుట సరియే. ఈభీష్మనిగి గూడ
సంతయేనా! ఈమహాత్ముండుబ్రహ్మచారియై పితృ
వాక్యసమాలంబన మేలేకున్న నెట్లుండునో. భీష్మనివం
కజూచి] శాంతనవా! నిశ్చయముగావిచారింప రాజ్య
మంతయు నీయదయేగాని యీతులువలదికాదుగదా.

కర్ణుః [నవ్వి] ఆచార్యా! ఈరాజ్యమంతయు యాభీక్షినిదా
అలనాడంబాలికాంబికాంబలను రాచకన్నియలమువ్వు
రదెచ్చియందంబాలికాంబికలను విచిత్రవీర్యునకుఁజెం
డ్లిజేసియంబనుభయభ్రష్టరాలన జేసిన నపుంసకునకు
రాజ్యము కలదా.

భీష్ముః ఔ నాను. నేనునపుంసకుండను. నీవు కులహీనుడవు.
ఎందుకు యింతిప్రేలకుము. నానపుంసకత్వము నీవురు
షత్వము నావురుషోత్తమ విజయులముందు కొన్నిదిన
ములలోగనబడబోవుచున్నయది. తొందరపడకుము

నోగ్రా! కాంతనవా! విశేషంబులేలే? మనకు సాధ్యమైనంత
నరకు జెప్పితిమి. విధి యెట్లు బోరెపించునో యట్లు
జరుగక మానదు. ఇంకబోవుదములెమ్ము.

ధృతః సభికులారా! అది సత్యమే.

[అందరు నిష్క్రమింతురు.]

చ తు ర్థాం క ము.

ధర్మభీమార్జుననకుల సహదేవుల ప్రవేశము.

(పాండవుల ద్వితీయరంగము.)

ధర్మ॥ తమ్ములారా! భీమార్జుననకుల సహదేవులారా! మన
గోవాడదేవుని మర్యోధనుకడకు రాయబారిగా
బంపుదమా?

భీము॥ అన్నా! “పితృసమోజ్యేష్ఠః” యను నితిచొప్పున నింత
వరకు తమ యాజ్ఞ మీరినవారము కాము ఏకి ప్త
ములు వచ్చినను యిపుడెట్లు మీరొందుము. కానియొక్క
విషయమాశ్చర్యముగా నున్నది. ఎన్ని క్షేత్రాస్థ
ములయందును మమ్ముల నాలోచించి నే చేయువా
డవు. ఇప్పుడాలోచించుట నామదికాశ్చర్యముగా
నున్నయది.

అర్జు॥ అదియేమి? మన యన్నగారు మనల నాలోచించి
జేసియే కొంపకు తిప్పలు దిచ్చె.

ధర్మ॥ తమ్ములారా! నేనేమి యొనర్చితి, పైవక్తృత్వమునకు
మనమేమి చేయగలము. మనమేకాదు.

మ॥ చనుకాలంబున కీర్తికై యల హరిశ్చంద్రుండు రాజ్యం
 [బునె
 యు గాధేయునిఁ గాలుజేసి తనయిల్లాలిఁ సుతుఁ
 [విడిమా
 లను తాగొల్వగలేదె శప్తదశలో లభ్యంబుగా దేమి
 [యన్
 ఘనస్థానన్ విధిమైన శిశువనియన్ గాన్పించు వ్యక్తుండు
 [గన్.

కాన సమ్ములారా! మన శ్రీకృష్ణుని దర్శించువు
 నము. తెందు.

(తెలి పడును.)

(శ్రీకృష్ణ సాక్షాత్తుల ప్రవేశము.)

ద్వాపరపాక్షిణ! శ్రీకృష్ణదేవ! పాండవులు నచ్చుచున్నాను.

కృష్ణ! ఆటులునా

(అని కృష్ణనాల్గొని పాండవగులు వేయ పాండవలగుండె)
 యావా! ధర్మ లెకయా! (అని చేతులు పట్టుకొని) ఈ
 శంభు! పరిరక్షించువు,

ధర్మ॥ (అని బలిపిల్ల) హేముకుంద! గోవింద! యాజన్మంబున
 ౪॥ మావాని నెవరిమాపుడీవని చనెన్ మాతండ్రి శ్రీకృష్ణ
 [సిగా

నీపట్ల కృపఁబూని మాపయికినే యేకప్రముల్ వచ్చింక
నీపై భారము బెట్టినార మిక నెంతేభక్తి దోహదగాఁ
రావాడంగను దిక్కునీవె మము కృష్ణా దేవకీమందనాఁ

దేవా! ఇప్పుడు నీవు చేయవలసిన కార్యంబొకటి కల
దుః ఆకార్యంబు నెవ్వేర్చుట కిదియే తరుణము కాబట్టినిదా
క్షిప్త్యంబొకింత మాపై బఱపితిరేని దుర్యోధనునితో వైదింబు
మాని సుఖంబుగా నుండవలయు. నీవా కురుసభ కేగవలయు
గాని, ఆమృతా

సీ॥ మాతండి) దృతరాష్ట్ర మనుజాధిపతియూహ
దుర్యోధనుడు బల్కు దుశ్శరీరతి
సవినయంబుగ నిన్న సంచయు వాతలు
విటివిగడి వాని నిధమునెల్ల
దప్పక వారలు జెప్పిన చొప్పున
వనవాస మజ్ఞాతవాసములును
సల్పి వచ్చిన గాని సగభాగమును బంచి
కెట్టగాఁ దలపేమిఁ బుట్టదయ్యె
కొడుకుగొనర్చు భుగూణములఁ దండియు
బాలించి యవి మాన్పఁజాలదయ్యె॥

సీ॥ ఘనతరంబుగ బంధువగఁ బలు బ్రేయము
గలుగ కొరవులగు సుమతులుగఁ జేసి
యనవుగా నిక వారు మేమందరమును

గలసియుండెడు మార్గములు దెలియదయ్యె.

శ్రీరాజా! ఇదివరకు వారున, నీవున, సంజయుండు వినయండు మేము నైరంబు గూడిదని తలంచి మా యైదు గురకు పైదూడ్లచ్చిన జాలునని బలికితిమికదా. ఆదుర్యోధ నంజెంతిమాత్రమున జేయజాలడుగదా. మేమున. వార నేక భావంబున మెలంగుచుంటిమేని సమస్తలోకరాజన్యులు సంజసిం తురగిదా. సిరికాసింది బంధుశ్రేణిని గూల్చునని యేమి? కు లక్షియంబున మాట నాయనవతంబుగాడు. “సంగ్రామరంగం బున జయజయంబులు వైవాళీనంబు” లన మాటయందరికి దెల్లై నేగదా! కాబట్టి పగమాని జయంబొందు తెరవొందా లోచింపుము.

రా|| మాయంబు తెయుండు పక్షపాతిమును నేమాత్రింబు లేకుం
[దగా

న్వాయుంభా శనచే మెలంగి యిపుడన్వాయంబు సేవెం
[చకే

మాయాపుండ్రు వారికట్లుగ నెక్కివృద్ధింబులు మచ్చగా
శ్రేయంబొందగ జేయుమయ్య కలము శ్రీకృష్ణ! నేయే
[టికె.

ఒకవేళ పురరాష్ట్రాని పల్కులు దుర్యోధనుండు బెది
చుని బెట్టికేని,

గీ॥ సంధి పాసగదలంబు సంశయము బొంది
నలె నేలేకుము నాధ్యమైనంతవరకు
సవినయముగ నొకటి చెందు నార్లు పూర్ణ
ముగ వచింపుము వేయేల ముదముదనర॥

అరువా నీకెట్లు దోచిన పట్ల జేయుము. మాకదియే
పను పొలంబు. ఓశ్రీకృష్ణ! నీవువారినెఱుంగని వాడవుకావు.
చెప్పించుచు పట్లు వచింపవలయునో, యెఱుంగుదురు నీకునేను.
జెప్పటకు బనిలేదు. చెప్ప నేనెఱుగనాడ, ఇకబోయిరమ్ము.

(యించుక యాలోచించి)

జగద్వాంధవా! స్పృహ!

కి॥ మును వెనుకను నారయకను
నిను గురుపసికడకు బంప నియమించితిగా,
నిను నచటికిని బంపగ
మనసొప్పుక నున్నదకట! మఱిమాటే చూడక॥

అదుర్యోధనుండు కడు దుర్మార్గుండు. అతని మిత్రు
లంతకు పైవారు. ఇప్పుడు నీమాట వారికికరించుని నాకు
దోచుచున్నయది. నిన్ను కష్టంబుల బాలుజేసి నేను బొం
మినది స్వర్గపదవి యొనను బనిలేదు. కావున నీవు బోవ
లదు.

స్పృహ॥ బావా! ధర్మతనయా!

ఉ॥ నన్ను గుఱించి నీవును ఘనంబగు భీతినిఁ బొందనేని నీ
వన్నది నిక్కమేయగు మహా కరునాయుకు లట్టివారెవ్వరు
యున్నను వారు బెట్టు వెతిలొందవు మాకు నీకెన్ని భాగము
గలదు

బన్నిచఁగాని మానుమికఁ భానమునందున భీతి నిందుకెక॥
బావా! ధర్మతనయా! ఒకవేళ వారు నాకెగ్గుచేయు దొంచి
లేని అవుడు నిజముగా నేనలిగితినేని నన్ను నెదుర్కొన నెక్కి
డ ఏరులెవరు?

భర్మ॥ బావా! శ్రీకృష్ణదేవా! నీవే మాకుదిక్కు. మమ్మెట్లు
బాలించెదవోధిక బోయిరమ్మా

కృష్ణ॥ యమతనయా!

స॥ మొన్ననాసంజయు ముచ్చటలన్నియు
గనినీదుఁ బల్కులు వినినవాడ
నీమనంబరయగా నీటిదాయకమందు
దగిలియున్నది జూడ లెధ్యముగిన
కొరవబృందంబు పోరు మాచిమన
తోమెలంగెదరొచు దొచదేమి!
వారి పక్షమున భగీరిధివుత్పించు
దొడ్డిగార్తాదులు దోడుగలరు.

గీ॥ కన్నగానక మితిలేని గర్వమునను
విట్టివీగుచునన్నారు వెట్టిబుట్టి

నూటలకు భీతి గన నను మాత్రమైనఁ

లువమేపుట్టి నిల్లుగాగానిపించు.

భీష్మద్రోణవిమర ప్రముఖదులఁ జూచుచుండ నిం
మచభయము మీ కెంత కీమఁ జేసె,

౧౩ ఇప్పుడైననుమిమ్ము నెంచి విశ్వాత్మన

మునఁజే ద్దండ యాచూఢజనులుఁ

మెట్టివాడైనను ఇట్టి హోగులఁజూచి

మాపింతుఁగాని సద్భావలిడరు

యట్టి దుష్కారలం దమరాగవిరోధ్య

మడిగించి బాంధవ్యముడుగ వలయు.

నానామిమ్ములఁ నొనాడి రాజ్యంబు

నైకొని కుటుమూక గలసినవ్వఁ

౧౪ గాంచి పునజనులంత తత్కాలమునను,

చిభుగగానున్న నాధ్యోగాప్రసృప్తి

ద్యవచి మరియెంతగాను మాపించిరచట.

నెంచి మిమ్ములనెంత భాపించెనకట॥

కాట్టి భుజగములఁ నుండించునట్లు దుర్జనులఁ నిర్దించు
నాచుంబె. మీతండ్రియగుట. నగునాసుతి గురువులందు
మిత్రధర్మ సుంచవలసివచ్చెను. ఇప్పుడునేను, నఖిలున
బాంధవులును సమస్తదేశాధీశులును, నీన మండలము కురు
పతి కావ్యులఁ,

కం॥ నీధర్మమునీ విప్రయు
 నీధాతృత్వంబు మిగుల నీశంలేంబు
 నీదోః ప్రభావశీలత
 నీదగు వినయంబుమిగుల నేవర్ణింతు॥

ఇదిన్నిగాక, నాశక్తికొలంది సంధి విషయమే జ్యోతి
 త్నించెద. నాపలుకులకు సుయోధనుండుసమ్మతి చింతి
 కొప్పేనేని,

శీ॥ సర్వజనసమ్మతంబును నిర్వహించు
 జెప్పినట్లుగ నాంబులొప్పడేని
 సకలజన నిందనందు నిర్భయముగాను
 మనము మాత్రముసంధికి మఱియునుజీరు.

స్మరియల్పించిన రమగుడుము జగంబున మునుపే
 వ్యయం దూషింపగు. ఒకవేళ సంతతియొనగూడనా సంతతియొ.
 ఒనగూడకుండెనా. అక్కడవారి బలాబలాలు లాగోదించి
 నీకు జయంబుగలుపట్టి మాగంగాలు యొచ్చించి నచ్చెను. అ
 యినను ధర్మతనయా

కం॥ ఇప్పుడు నాకగుశకునమా
 సన్నానిడసంధికుమరదని బోలింక
 దప్పక జరుగునటంచును
 జెప్పుచు మఱినున్నదకట! శీఘ్రురమంగళ.

నీవు మాత్రము నిరుత్సాహివిగ నుండకుము. సమస్త సేన లాయత్త పడుచుకొని సేనానాయకులతో సమరిసన్నాహం బాలోచింపుచుండుము.

శ్రీమ॥ బావా! శ్రీకృష్ణ, కౌరవులతో యుద్ధంబు జేయవలెనని మాత్రము. మామనసునందులేదు

ఉ॥ మేమును వారులు గలసె మేదిని నేలుచు నుండుటే ముత్య

నామదిసన్నుతంబు యదునందన యాకురువంశ మార్పగా నామకుడాసుయోధనుడు నై జనియించె నటంచులోకులుక వేమరు చూరుచుండిరిక వీలగునంతకు నీవు వారికి.

అవాదుపోగొట్టుము. ఇదియేప్రార్థన,

ఉ॥ పుట్టిననాటనుండి తనబుద్ధి దురోదరవృత్తి; తానుచే పట్టినవారు నల్పులె; ధృవంబుగ భావము దైత్యభావమే; పట్టినపట్టు తానువిడువంగల మించిగుణంబు లేదిలక పుట్టడికిట్టివాడు మఱిబుట్టిన గిట్టునుగాక యుండునే!

కాబట్టి నీకుసాధ్యమైసంతవరకు సాధించి సంధియే యొక గూర్చిరమ్ము.

శ్రీకృష్ణ॥ వాయునందనా! నీవెన్నడును ఇట్టిపిరికి తనంబునకు బాల్పడలేదు. నీవిపుడేటికి సంధిజేయమని పల్కెదవు. యుద్ధంబు జేయవలసివచ్చునేమోయని యిట్లు పిరికితనమువహించితి వాయేమి. నాకాశ్చర్యముగా నున్నయది.

శ్రీమః॥ బావా! శ్రీకృష్ణా! ఏమంటివి. యుద్ధంబునకు నేనా
వెనుదీయు వాడను. వంశక్షయంబగు నేమోయని
యట్లంటిగాని యుద్ధంబునకు,

శా॥ శోకంబుల్ గరుడోరగప్రమాళి స్వలోకేశంబుల్ నిక్క
[తుల
ఏకల్ దామొకపెట్టునల్ జలమునల్ విస్మరముల్ దోష నా
పైకివచ్చిన వచ్చుగాక భయముల్ భావించునే
[సంతోషుల్
నాకుగల్గు పరాక్రమం బెరుగనే? నన్నిట్లు కేల్సేముడే॥

మాధవా! నీవున్నతవనికు మాకేమి వెరవుగల్గు కాబ
ట్టి నన్నునీవల్లదనగదు.

శ్రీకృష్ణ॥ (నవ్వి) క్షమిసేనా! నీవుకారవులయెడ కృపఁబూని
బలికెడివని నాకుదోచి నవ్వవచ్చి యట్లంటిగాని నీ
నామధన్యులను నేనెఱుంగనవాడనా.

శ్రీమః॥ బావా! నీవెఱుంగినీ ముల్లోకములయందును లేదు.

శా॥ ఒక్కటె గోత్రముల్; కులమునొక్కటె; వంశమునేలు
[రాజ్యమా
ముక్కటె; దైవముల్ గూర్చును నొక్కటె; యెన్న నివాస
[మొక్కటె;
యెక్కువతక్కువైనగ నేమియులేక నె మాకువారికి

బెప్పు దయారసాస్పృశము బ్రేమయు గల్గు నొకానొక
పైముక ॥

మాకు మాత్రముగల్గుగాని వారికెంతమాత్రముగల్గు
నేతను ఒక వేళవానికి దోచకుండినను వమచాటి మహా
నీయులు! ధింప చివిటి నేతను విత్తిననత్తు పగిది నిరుచయో
గంబగు వారికి భయపడి మాత్రముసంధికి బ్రయత్నించిన
వారమని యెన్నకుము. అభీమతలు పెల భుజాబలంబుల నీ
వెనుంగనివికావు.

గీ॥ బాహుమూలమునందున బ్రహ్మయుండు
బాహుమధ్యను నీవెట్ట పరిబలుచుండు
మఱి కిరాగ్రమునందున హరుడు నిల్చు
మమృజంబులు సుమ్మివి యమృతములు॥

కావున ఓముకుందా! మమృజపరాకృమంబులకు నింక
తిరుగేమి. మా పెద్దన్నగారి యాజ్ఞాబద్ధుల మగుటచే పరాక్రమ
హీనుల మనిపించుకొంటిమిగాని లేకున్నచో నీపాటి కెట్లుండు
నో యెట్లుండు. ఇప్పుడైనను దాయాదుల నభిమనస్కరింప
యే మిమ్ముసంధికి బంపుమార్గంబు విచారించుట. ధర్మమే
జయమని, కదా పెద్దలునడుపుట. కాబట్టి ధర్మమార్గమనే
విచారితమని మాలలంపు.
నకు॥ బావా! మాధవా!

గీ॥ స్నేహజెప్పంగ మేమెంతనేర్పరులము
నీకు నిష్టంబు దెద్దియో మాకు నదియె

సాధ్యమైనంతవరకును సంధిజేయు
మావయినిఁ జేయుమేకార్యమైన దేవ! .

కృష్ణు! నకులా! నేనేకార్యమున కొప్పిన నీవాకార్యముఁ జేయఁ
గలవా.

నకు! బావా! మాపెద్దన్నగారి భర్తమునకుఁబడి యుంటి
మికాని మాపాండవ పంచకంబులో సంగ్రామరంగం
బున వెనుదీసి పారిపోవు వారెవ్వరో చెప్పుము. నీ
దయయే యుండవలెకాని యుద్ధంబున జయమునొందక
భయంబు నొందెదమా.

గీ॥ కాపురముసూవె నియతి మాకాయమందు
దాపురము సూవె బలశౌగ్ధ దర్పములును
శ్రీవదము సూవె పెద్దలసేవమాకు
కాన భయమెందుమాకును గలుగుకృష్ణ॥

నీవచ్చటికేగి సాధ్యమైనంతవరకు సంధియే ప్రయత్నిం
ము. కాకున్నచో వారికాలకర్మ దోషమునకు నీవేమి చేయఁ
గలవు. మేమేమిఁజేయగలము. పోయిరమ్ము.

సహ॥ బావా! మహానుభావ!

గీ॥ దోషమెరింగి బల్ దోషంబు గలిగించి
ద్యూతమాడించిన పాలకుండు
మారమైయున్న మాదారను సభకీడ్చి
నలువలూడ్పించిన మలినమూర్తి

పిన్నవాండ్రినక విపినభూములకుఁ మమ్ముఁ
 బారఁదోలినయట్టి పాతకుండు
 పెద్దలవాళ్ళంబుఁ బుద్ధినొంచక జ్ఞాతి
 ధ్వంసనమున కొప్పు హింసకుండు

గీ॥ నైన యాసుయోధను పక్షమందునీవు
 సంధిఁజేయంగ మదిలోన సంతసించి
 యేగుచున్నావు సరేకాని యిపుడునాడు
 యుల్లకున సంతసములేడు నల్లనయ్య!

మాతొండ్రొగారు స్వర్గస్థుడైన మొదలు యిప్పటికి నీ
 భీమాహ్నున నకులసహదేవులమైన మేము నిరంజరము యీయ
 మననయుని వాక్యపాశబద్ధులమై

ఉ॥ పెత్తనమిచ్చినాము; మఱిఁబెద్దగ నెంచిమెలంగినాము; తా
 చిత్తిము మీరకక విపిన నీమలలో నివసించినాము; మా
 సత్తునలెల్ల మానియొక శైలము చాటునదాగినాము! మా
 కుస్తుక లిచ్చినాము; తమకుందగు నచ్చినవారిచాట్టునక॥

అయినను సామంబు నిరుపయోగం బగుటండేసి యిప్పు
 డు మీరుఁ జెప్పినను మాయన్నగారు జెప్పినను యుద్ధంబు
 న దుర్యోధనం డీటువరకును సంధికెంతమాత్రము నామనం
 బొప్పదు. కావున బావా! సంగ్రామం బాచరించు తెఱుగూ
 హించిరమ్ము ఇదియే నాస్పృహ.

కృష్ణ! (తనలో సవ్యసాచి) సహదేవా! నీవు పిన్నవాడవై నను నీమాటలు భీమన్న ఎల్కులకు మిన్నగా నున్నవి.

(కృష్ణని సెలవుగైకొని పాండవులు నిష్క్రమింతురు)

ద్రావి! (ప్రవేశించి ముకుటలపాస్త్ర యుగ్మయై) కేశవా! నీవ తాళిని పరాయణ! దానవకుల సంహరణ!

కం॥ నావచనంబుల నించుక

భావంబుననుంచి సత్కృపామతితోడన్

నీవాలింపుము యీయెడ

దేవకిసుత! నీవుదక్క దిక్కెవ్వరికన్

మాధవా!

మ॥ కవచా నాటిదినంబునందు సభనాకష్టంబు చుష్కరపుల్
పినవా పల్కినవాక్యముల్ కఠినముల్ పేరింగ నచ్చో
[ట శాం

తనవాది ప్రముఖుల్ గనంగ కటివిశ్రం బూడ్చ నిశ్చేడగా
జనవా బ్రోవగ నన్ను నాతటిని కృష్ణ! దేవకీనందన॥

అప్పుడు, జగద్వీరులని ప్రసిద్ధిగాంచిన ధర్మభీష్మాదుల నకుల సహదేవులు కుడ్యములకు స్థాపించిన చిత్రిప్రతిమలవలె నూటకః జూచుచుండిరి. భీష్మద్రోణులు గూడ యామూఢాత్ముని నివారణకపోయిరిగదా. అన్నా! అప్పుడు మాత్రమే మాసభలో

చ॥ “మగువలలలోనసాధ్విగడు మాటలు కొల్వున నిట్లునా
[డగా
నిగ” నని యావికర్ణుడు సధర్మమగా వచియింప నంతనా
బగతుడు కర్ణుడల్లియ సభాస్థలియందున దప్పిధర్మముకొ
మగల ననేకమంది గలమానిని నీవిధినాడ దోసమా॥

అని నుడివేగదా.

స॥ ఇలయేలికలలోనె విలసిల్లు మృషద భూ
జననాథునకుఁ గూతురనఁ బఱంగి
“యసమాన” ఓలులన యశముగాంచినపాండు
పంచకమును వరియించి తనరి
ఋషిమహాదేవి స్వాంతంబు రంజిల్ల
ఘనమైతఁ యోడలుననగ నొప్పి
క్షీణింబున నెల్లస్త్రీజనంబులలోన
రిమణీయమైన గౌరవముగాంచి

చ॥ ప్రాప్తిగాంచిన నారింట పట్టమహిషి
నై యదూర్భవ! నీచెల్లెలైన నేను
గుడువగా తిండిలేకను బడగరాని
వనములందున నిడుమలుబడితి నకట॥
అన్నా! కృష్ణా! నీవెఱుగని సంగతు లేవియులేవు.
కృష్ణుడు నాలజ్ఞంతయుఁ బాఱదోలి చెప్పితిఁకాని యింకను
జెప్పగివినుము

క॥ సోదరినై నీకునునే
నామశ్వాసనునిచ్చేనెడితా! కుఱులు
జేదోయిబట్టిరూభీ
ష్వాదులు గనుచునునీద్య మటిబడితిగదా!

గీ॥ దిక్కులేనట్టిపక్కిన దీనసగుట
సూతివాశాధముండగు క్షుద్రబుద్ధి
యాడినటువంటి హీననాక్యంబులకును
ఘన్నురాల నైమతిమతి నిచ్చుదలప

అప్పుడు నాదిక్కునైవై క్షించితివిగదా! అన్నా!
శ్రీకృష్ణా! ఇప్పటికందువిషయమై నాదండం బెంత
దహించుచున్నదో నీకు తెలియదుగదా! తొట్ల గొల్లకీచాపం
శాంతియన్న తెలిస భీమసేనుని నీట ద్రోయించెగదా. నిద్రా
పరి వశుడై యన్న సవయంబున నురగంబులచే గొల్లించె
గదా. వారిణావతంబున లక్ష్మణుండు బ్రవేశకెట్టి పదపదానికి
నగ్ని దరికొల్పెగదా. చంకూరూతంబును బర్ని యందు
వంచించి ధనధాన్యంబు లపహరించెగదా. యట్ల ఘోరికృ
త్యంబు లొనరించు నా శాత్రుల తో సాధికెట్లు ముట్టించితిరి.

క॥ మాధవ! నేను మాకుకుమారులు సంధికిఁగొమ్మిలా
యెనా!

యథాలబంధు స్వాంజమున యె చనచే ధయమొన
నావ?!

కాది ప్రియాప్తులందు నపుడప్పటిబాంధవ మెంచితివచాల్
శ్రీధవ! యింక నీకుగలచిత్త మదెట్టులొ యల్ల చేయుమా?

అన్నయ్యా! కృష్ణయ్యా! నాడెందంబుమాత్రీ మా దు
ష్టాశ్శుండగు దుశ్శాసనం డీలువరకు నానందంబొందదు. నీవు
నన్ను నభద్రకంటె కడు గారాబంబున జూచుచుండెదవు.
ఇంతవరకు నీవే దిక్కని నమ్ముముంటిని. నాయందు దయ
గలవాడ వైతివేని యాధారాశ్శ్రీల పైని గృహ జూపకు
ము (అని య్యెడకొంగులో కంట నీరు దుడుచుకొనుచుండ)
కృష్ణ! గొప్పదీ. నేనండగా నీవు దుఃఖంబు బనియేమి? నాకా
నభద్ర యొకటి నీవొకటి యా? (అని చేతులు రెండః
ను బట్టుకొని యోదార్చుచు)

స॥ ధారణాశ్శ్రీలు చెకురితి దావరించె
నెంత జెప్పినగాని రవ్వంతయైన
సంధికోప్పరు నమ్ము నిశ్చయముగాను
వేమునకు బాసఁము బా యుఁపముఁ జెడునె॥

కొరచులు సంధికిచ్చింతురనుమాట కలలోనివారె.
అస్మత్సహాయంబున నజాత శత్రుని పంపున భీమఫల్గు
ముల యుక్తంబున బ్రతిక్కరి సంహరింబుఁ గావించి నీకు మే
లొనసూర్చును. కొరవుల పుత్రకళత్రీ రోదనమలాలకించు
కాలంబొసప్పంజైసది.

కిం॥ నీచతులకు జయదాయక

మానాదించినది యింక ననవరతంబు

నేపాలించెదనేయెడ

కానిది! నామాట నమ్ము లెప్పక మదిలోకా॥

సోదరీ! నీవెప్పటివలె జతుస్సముద్ర ముదిరిత దరణి
చక్రమునకు బట్ట మహిషివై బటగెడవు, ఇది సత్యంబని
నమ్ముము. మనము లోకాపవాదము రాకుండగా సంధికి బ్రయ
త్నించిన వారమగుదుము. సోదరీ! ఇంక నీవటుగము నేను
బోయివచ్చెద.

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

పంచమాంకము.

కౌరవులతృతీయరంగము.

సృజి॥ సభ్యులారా! ఈదినంబున నందనందనుండు యమ
నందనుని కార్యార్థియై యిందు వేంచేయుచున్నవాడని
ముందు సంజయునిచే వినియుంటిమికదా.

సృజి॥ కౌరవేంద్రా! ఆయుపేంద్రుడు నాత్యక్తసమేతంబుగా
సందేహించుచున్నాడు.

(అంతలో సాత్యకి సమేతంబుగా కృష్ణుడుగనుపడ)

కృష్ణ॥ కౌరవేంద్రా! శ్రీకృష్ణ భగవానులు వచ్చుచున్నవారు
(అని చెప్పి ధృనిగాప్తుడు కొంచెమాలోచించి) శ్రీ
కృష్ణా!

సృజి॥ దానదయాపరుండగు కృతాంతునిపుత్రుడు సేమమేకదా
మానిత విక్రమకర్ముడు మారుతపుత్రుడు భద్రమేగదా
గోమిశిష్యుడత్రునిధి రూఢిగగ్రీడిక శ్రేయమేగదా.
ఇందు మాదిపుత్రులను సాధ్వయు గొప్పది పౌష్ణ
మేగదా.

కృష్ణ॥ కౌరవేంద్రా! వాఁడేమిసమాచారములు నీవెరుంగ
మున్నవి.

౨. నీమూలమునంగదా నిండు పభనునా! గు
 ద్యూతమాడియురాచ్య దూరమగుట
 నీమూలమునంగదా నీకుమారులు వారి
 యన్నపుట్టము నిప్పు ఖిన్నలగుట
 నీమూలమునంగదా యా మహాటవులందుఁ
 బదిరెండు వహముల్ పడిమెలగుట
 నీమూలమునంగదా నియతిదిప్పకి వార
 లజ్ఞాతమున నెట్లొ యణగియుంట

౩. నీదుమూలంబుననుంగదా నిక్కువముగ
 నిట్టి కష్టంబులకు వారు గట్టువడుట
 నాటికిప్పుడు వారికినాటికమరె
 తే మములు; బోయె నానాటి క్రామములున.

ధృత! శ్రీకృష్ణా! మహాత్మా! వారికికష్టంబులు రావించి నన్నీ
 మూలకారకునిగాజేసితివా? కానివచ్చు.

౪. వచ్చిన నెట్టివారికపవాదము కీర్త్య పక్షర్థలీధర
 జచ్చినబోవునందు బుధసంఘముబల్కుటనిశ్చయంజెగా
 జెచ్చెర నింక నైనమఱి తేసెద మీగు సంతయత్నిము
 వచ్చినవాదుబోవ; తరువాతను నాదగు వాతయెట్టిదో.

కృష్ణ! కారవేక్యర! ఎట్టులైననీనిదనీవు బోగొట్టుకొనము.
 మేలుబొందెదవు. ఇంక నేను విచరునింటికిగి మఱు
 నేతెంచెద.

ధృత॥ మంచిది పోయిరమ్మ. (అంత విడుదలైతే) లేచి
(తెలుపడును.)

(విదురు మందిరము.)

విదు॥ దేవా! శ్రీకృష్ణా! భవత్పాదరజంబువలన మధ్యహ్నం
బు పాపనమయ్యె. నేతలించితి. పాండవేయులు సుఖ
ముగ నున్నవారా!

కృష్ణ॥ విదురా! పాండవేయులొకప్పుడు సుఖముగ లేకుండిరా.
కష్టసుఖములు శిష్టజనులకు సమానభాగములు. విష్ణు
లకు మాత్రము వ్యతిరిక్తి భాగములుగా నుచున్నట్లు
గాన్పించు. (అంతలో కుంతి ప్రవేశించి)

కుంతి॥ నాయనా! కృష్ణా! (అని కొగలించుకొని) నాకుమారులు
లును గోడలును సుఖముగ నున్నవారా?

కృష్ణ॥ అమ్మా! అందఱు సుఖముగా నేయుండిరి.

కుంతి॥ నాయనా!

ఉ॥ అంతటివారి ధర్మమున నాయకులు మచ్చగ నుద్భవించియీ
కుంతికి పొఖ్యసంపదలు గూర్చిన శ్రేష్ఠమంత్రిమంత్రులు
దింతటి కష్టసాధ్యములు కేర్పడె; నాకుమారులు ధైర్య
త్యాగత్యై! యింకమీదగన దారియు డొంకయు నీవై
చూడగల్గె

సో॥ కాలంబెంతటి వైపవైపుమగు నో కలసార! యానామహిమ
చాలి బట్టుక నచ్చి నిండుసభలో సభ్యుల గనక సాధ్యమై
చేలంబుల్ మఱి విప్పురాపిడఁ మిశ్శీలండు దుశ్శిలతనై
శేలూపండుఁడె! మమ్ము గోరుమనుచుక కృష్ణా! మఱి
మందుచే.

(అని కిన్నీరు నుడుచుకొనుచు)

కృష్ణా! మిత్రీయకాంతపుత్రుల గన్నందుకు దు
సంత ప్రియత్నంబు సమయం బరుదించినది. కాన యట్లు
జేయవైతివేని తిరిలోకంబుననెన్ని డనులుపిరుపురుషులుగారి
నిందింతు. కాబట్టి నావార్యులు బెడచెసినబెల్లక మీలో
యిటువదించినదని భీమాద్వైపలో జెప్పెము. (అని కిచ్చా
ముతో కిన్నీరు నుడుచుకొనుచుండ)

కృష్ణ॥ (కుంతి చేయుబట్టుకొని) అత్తా!

చ॥ కనలగఁబోకునుమ్మ; కలకాలముకష్టము లుండవమ్మ; నీ
మననానమింగుకొమ్మ; పరుమందకు కాలముచేరువయ్యె; నీ
నిసయుగకోడలుగ గునిధాగుణిచక్రము నేలుకామము
దనర మనచ్చెనమ్మ; యిదితేధ్యము నావదనవచ్చెనమ్మమఱి

ఇకమీద నీకుమారులు నీకోడలునీపురు సుఖ
బ్రహ్మకాలంబొసన్నంబైనది. నీపురుషులంపంబనిలేదు. ఇంకి
మూర్తిము చేతనే సంధికొప్పరు అదుస్తాత్ములు నీకొడు

కులను పొరుషహీనులన్నంత మాభ్యముననే కాబోరు.
ఇకమీద నెవరెట్లుంట్కిలో వాకి క్లేయొప్పుగింతురు. ఇంక
నే దుర్యోధనులకడకేగి మఱలవచ్చెద. నీవీ విదురునియింటనే
యుండుము.

(తెరిపఁకును)

దుర్యోధన కర్ణుల ప్రవేశము.

కర్ణ॥ దుర్యోధన సార్వభౌమా! ఎవరోవచ్చుచున్నట్లున్నియది
ద్వారవాసి॥ దేవా! సుయోధన! చక్రవర్తి! శ్రీకృష్ణభగవా
నులుస్యకీపమేతముగాయదేవచ్చుచున్నవారు

దుర్యో॥కర్ణా! కొంచెమెదురు పోదములెప్పు . అంతలో
కనుపడ చేయివట్టుకొని కృష్ణా! మీయిర్వూరి పసిడి
ద్దియల నలంకరింపుడు

గీ॥ దేవకీసుత! నీవిట్టిదికమునగుదు
ప్రీతిచే నీదు యనుజనమేతముగను
నాదుయింటను భుజియింపగాదలంచి
కోరియున్నాడనిను మదిగూర్చియుపుడు

కృష్ణ॥ దుర్యోధనా!

కం॥ ప్రత్యర్థి యింటగుడిచి
సత్యముగా నమృతమైన బిచెడి విషమా

పశ్యంతి వేనా పునః

మృత్యుంజయుష్టే స చిందుమకొనడుసుమా

శత్రుండనా" యః యనద
వేమో! చుము

సీ॥ కొంతేయులకు నీకుకావ్యమున్నది

యాపాంశులనాకు నావ్రులఱుకొ

కాచ నాపాండవ కార్యార్థియిప్పు

డేతెంచినాడ నేడిటకు మిగు

గావున నిచ్చుడాకార్యంబు సఫలంబు

లైన పిమ్ముట మీగు సధికభక్తి

చే జేయు మర్యాద శిష్టములును మాకు

జేయుట పొందుట న్యాయముగన

సీ॥ వినిన జనసమ్మతంబయి వెలయు మిగుల

గానవిదుర గృహమున శక్తివ్యమంచు

వలచినాడను నికసుయోధననృపాల

యిందునకు మదిసందియం గందచలము

కావున మర్యోధనా! నే వెల్లినచ్చెదను

మర్యో॥ చిత్తమాలలాగున నే నీయభీష్టము కొలంది నెఱవేర్చు
కొమ్ము పోయిరమ్ము! (తెరిదింపబడుచు)

(వికార మందరము)

(శ్రీకృష్ణుండు హంసతూలికాతిల్పంబునై శయించి యుండ వీడుగుండు వాదంబులచేత నాసీనుండు తాంబూలాది పడియుండు అందంచు మండ తెఱయెత్తిబడును)

సీ॥ దేవా! జగద్బాంధవా! శ్రీకృష్ణా! ఆదుర్యోధనండు బంధికొప్పునని తెలంచుచుంటినాచేమి?

ఉ॥ ఎక్కడిమూల? యాటగుకులేశ్వరు పక్షమునందు నిష్కర్మక
కొట్టువనీశ్వరండును బంధికొని యుండిరి యుద్ధ
భూమిలో
బిక్కటిలంగి జూచి భుజపీఠము బొంగుచునుండు కర్ణుచే
నొక్కట నాని నె జయమునొందెద నంచుచునుండు
నాతిడుకొ॥

కృష్ణా! మహానీయగు హాసిగుండనగు నీవాతుచ్చులకిడి
కేళించి బంధికొడుగుడ జేయుకావ్య భారంబు నీభు
జపీఠంబున నుండి మున్ననాడవు అందుకు
నానునంబెందు నాస్పర్శం బొందుచున్నయది.
మఱయు నాకొనివమూకిలు,

కం॥ నీకేమి యెగుజీతురొ
యాటపిఱు లలంచు మిగుల వస్మద్వదయం

నే కాప మెందుచున్నది
యోశృష్టా! నీవు సుధియొనరించుటటో!

కాదని నాయూహ,

కృష్ణ! దయోధనుండు సంతి కొడిగొడదను మాటచలసియే
వచ్చినాడ. గాకు కురుపాండవులు సమానబంధువు
లొటచే ఆయుధయులు శ్రేయస్కామంబులని నా
లోచింపుచుండును. కావున నిప్పుడే కార్యభంగము
వహించకుంటినేని,

సీ॥ “కారవులు పాండవయులు, కదేమి రణము
మహితశక్తిని సలుప నామాధవుండు
తూచుచు నెయ్యారొన్నాడు చోద్యమంగ”న
టంచులోకులు నిందింతు రిమితిముగిసె.

కాబట్టి నేనందువిషయమైవచ్చితి. ఇప్పుడునాదగుశక్తిం
సంతయు ధారపోసి సంతిపెయ్యముజెప్పెద. వినరేని తత్ఫలం
బనుధివింతు.

విని॥ చిత్తము. తమకుం జెప్పసంతిపొడిసె. తమకుం దెలియని
దేమున్నది. ఇంకపోదము శంకు.

(అతి తెలివించుచును)

(ధృతరాష్ట్ర) భీష్మద్రోణమింద్యధన కర్ణుల పరివేశము.)

ధృతి॥ భీష్మద్రోణలూగా! నున శ్రీకృష్ణుండు విదురునింకికే.
యింకను రానికారణము తెలియదయ్యె,

(ద్వారకాసీ.)

ధృతరాష్ట్ర మహారాజు' శ్రీకృష్ణభగవానులు నాన్యక
నిద్రా మేలించునా వచ్చుచున్నారా. (అని కేక వేయును.)

ధృతి॥ భీష్మ ద్రోణలూగా! ఆమాధవుని కేమరేంద్రము లెం
డు. (అంతలో కృష్ణుడు గనుపించ) చేయబట్టు
కొని శ్రీకృష్ణా! ఈ మణిపీఠంబులవయిం గూర్చుం
చుడు.

కృష్ణు॥ ధృతరాష్ట్ర భూపతి! నీ వెఱుంగని ధర్మంబులేవియు
న లేవు. కాని, నేనిప్పుడీ భరణికులాభ్యుదయంబు
గోన లాగు హితంబు జెప్పవచ్చితి. అది యెట్లనిన,

కం॥ క్షీరోదకి న్యాయంబున

మీరును వారలనుఁ గలసి మెలసి చరింపెన్

ధారుణి జనింపునెఱుంగె

పూరించును మీరు ముఖము భూతల మెల్లెన్॥

ఇదిన్నీ గాక,

సీ॥ పాండవులు సీతరులతో పాటినారు
గారు కాబట్టి యిప్పుడు లోకంబునందు
నెల్ల భరతకులంబుతో నేదియేనిఁ
నాటి లేదంచు గేయంబు జగతి బహుగె॥

ఇప్పుడట్టి సత్కీర్తికావ్యానాడకుము. అపకీర్తనకావ్యానాడకుము. ఇందెవరేని మంచిచెడ్డ లాచించినను, చెడినను, అగును. మీరును పాండవులును! గలసి మెలకు యంతకేని జనులు సౌఖ్యత వడియుదురు. పోరినంబున కాయభాగపక్షము కష్టంబులు సంభవించును. నీవు నిర్భయముగా నేకాగ్రంబు జేయవలెననిఁ కోరితివ్, ఆకార్యంబు జేయగలసి. నీవు గులు వినివా రెవరు. ముప్పంబుజేసి యిరు ప్పాలవారు. పప్పు బడియె సంధి జేసికొనుటయే, శివకావ్యము.

సీ॥ కారవులే మడిసిరి కొంఠేము బాడిన

పంఖంబు సమమ; కాదో? చెచింపు.

తండ్రిపోయినది తండ్రినైన నాని

నత్యంత ప్రేమతో నటన నావు

నకిల రాజన్యలు సంతోషపడునెల్ల

విద్యులనెన్నో నేర్పించినావు

పడరాన యిడుమల బడుచుండ నీక్షించి

యిప్పుడు నీవిట్లుపక్షింతువయ్య

సీ॥ గాన నారిలమునఁ జెంచు కాలమునను
 నట్టులనుగాగముంచితో యిపుడు నటులే
 కాంచి మదినుంచి వారిభాగంబు బంచి
 గారిసము గాంచు మాచంద్రోతారకముగ॥

శ్లో॥ గాష్ట్ర భూవతి! ఎడఁపులు మీకొమలులచే నెన్ని
 విధముల బెట్టబడినవి మీచరిణ సన్నిధి నే, యుండ గోరుచున్న
 వారు. కాబట్టి వారి వాలు వారికొసంగి మీపాలు మీరు
 త్రొక్కి యిభములు సుఖముగా వర్ధిల్లుదు. ఇందుకు వారంగీక
 రించినచే యున్నవారు. మీరంగీకరింపరేని యుద్ధంబునకు
 సిద్ధింబుగా నున్నవారు.

శ్లో॥ కృష్ణా! దానవకుల పంహరిణా! నీపలుకులు నీతిదాయక
 ములే. సన్నెల మానసముతో నాలించితి. నీవు
 శిష్టపటుల జేయనైతిని గదా యని సితోవచించుటకు
 సంకటబడుచున్నవాడ. నాకుమారుడగు దుర్యో
 ధనునితో నేనెన్ని శిష్టపట వివక్షయ్యె. సంధి యను
 మాటవిన్నంతనే చిందులు దొక్కుచుండు. నేనేమి
 జేయువాడ. నాయుడు వయయుంచి వాని చిత్తంబు
 సర్వవదంబునంబెట్టి భరతి వంశమును నిల్పుము.

శ్లో॥ (దుర్యోధనని వంశజూచి) దుర్యోధనా! త్రిజగత్ప్ర
 ఘాతీ! గాంచిన యీ ధరితకులంబునం బుట్టిననీకింత
 మరాగహంబు చెల్లునా? మీయుభయు లభ్యుదయం
 బుగోరి నే వచించెడు వాక్యంబులు వినుము.

31. ఉంచియు యంచకోమదిని నోర్చి; వాఁగొనర్చు నెగ్గు
 బెంచక వాల్చేవును; బేదం భంగిటు సంధిజేయగాఁ
 బంచిరి; బంధుమిత్రులును బాగుపడంగను నీమనఃబునం
 దెంచెదా? గూర్చెదా? కదనమేర్పడఁ జెప్పగదే సుతా
 |ధనా||

32. కోపమదెట్టిదో మదిని గొంచెమెరిగినవాఁడు కాదు ని
 జ్ఞాపన చక్కపరి పరిపూర్ణముగా నతిశయి నేని
 తాపతి నేడు సంద్రములుఁ డాయును నొక్కట నిశ్చ
 నాపలుకుల్ గృహింపుము ఘనంబు సుయోధన కల్లు
 |నీకణ||

33. సుమతులు పాండివ్రల్ మణియు సాదరు లెప్పుగనీకు ము
 త్తమదను మంచువా రితుశత్రుల కైవస సీకు నైన న
 క్రిమముగ నెగ్గొనర్పగనఁ బొల్పుదు వారునుఁ గారు
 క్రిమముగ మీరు వారు నొక రాసిగ నుండిన లొక మొ
 వారెన్నడును మీకు గీడుజేయఁ దలచలేదు. అట్టి
 వారి నీరీతిగాఁ గాసిబటుప న్నాయంబుగఁదు. మీ యుభయ

లునఁ గలసి మెలఁచి యుంటిదేని నకల గాజన్ములు మీకరిగా
వులై గొల్తురు. ఇదియనంగాక,

గీ॥ పాండవుల సురా సురులైన భండనమున
నెదురుకొనఁజాలఁగాలేరు; మదమతోడ
నిన్ను గోరియు వచ్చిన నృపతులెల్లఁ
జచ్చుటయు నిశ్చయంబని చాలనమ్ము॥

దుర్యోధనా? గురుభీష్మాదులుఁ కూడ సంధిజేసికొను
టయే యుచితింబని నొక్క నక్కాణించుచున్నవారు. ఇప్పుడు
మీరిండిగ్రాదు జెప్పిన చొప్పున సంధికొప్పి సుఖంబుగా వర్ధి
ల్లుము. ఇదియే నా సమ్మతంబు.

దుర్యోధ॥ శ్రిష్టా!

మ॥ గురుభీష్మాదులు దూరుచుందు రెపుడు కూర్పాత్ము
[డంచు] ననున్
దురితుండంచును లోకులాజెదరుగా దూష్యంబు లెన్నె
[న్నొని
న్నరియంగా మఱి వన్నె నాండవుగా య పాండవుల్
[పక్షమై
మఱియున్నారయ వైతివింకి నిదము మామందు సం
[స్కరివై॥

కృష్ణ! వారి యిష్టానుసారముగా నరణ్యవాసులును
కుంభావధియును! అందువిషయమై మాదేమున్నది?
ఆ వాంఛవులు మాకై కి కాలు ద్రోవుట ధర్మరాజు తిని
మనోభీష్మ ప్రకాశముగా జూడఁబునకొప్పి గాజ్యమును దిల
నెల్ల నోడిపోయె. అప్పుడు వారిపై దయయుంచి మఱి నా
టినెల్ల వారి కొనంగితిమిగదా? పిదప రెండవవారి జూడఁ బున
మఱి నోడిపోయి పంచెందు నవఁబు లున్యవఁబున
నొక్కయేడజ్ఞాతమును నలుప నొకంబడి విధివఁబున నోడి
పోయె. అందు మా తిప్పేమున్నది. వానిని జూడమాది
మన్నది యెవరు? గాజ్యమొనుమన్నది యెవరు? ఓడిన నాకి
రాజ్యమొక్కడిది? ఎల్లు రాజ్యమిచ్చెదము?

29 మణియైన యీ గాచకులమున ను

యోధునిడిగవే నుద్దేశించి

క్షీణితులై గు నతియింప గాచు

ర్వికల నాకర్మి మునాకర్మి ముచి

భూరింబుగా భూచకిమి తియు

నేక చక్రి బుగా కలుసెట్ల

నేక నా పా డవులనుకు నోబుడి

సూధికొప్పుట దిలించుము మది

గీ॥ భండనమున మద్దగాడుడమునను

శత్రువుల బరమార్పి శమనపురికి

బుడెదను వేన వాచే బడితి నేనె

వీర స్వగఁబు బొందెద పెక్కులేల॥

కృష్ణుః॥ (అగ్రహవడి కోహనుణితనేతురై) సదవంక హచి

స॥ ఈ సుయోధనుడు తాశీసిన దురితంపు

సులెల్ల నెఱుకయె పాండవులకు

చాయువుతుని నీట దోయించె విషభోజ

నములు బెట్టించె నక్రిమముగాను

నిద్రబయెడి తరిని భుజగముల గఱ

పించెగా నిందుకి ప్రియములే

నాని వతిమన వారింప లక్ష్మయిం

బయించి నన్న హేమాశ్రునె దగల్పె

గ॥ మాయ ద్యుతింబు బన్ని యమామృతులను

నోకబుచ్చియ గాజ్యంబు నాడు సభకు

నానుడన కను నెఱువక నెఱికురులు

నాట్టి యాడ్పించినట్టి యాపాసిగాక?

సభికులారా! తనచే వంశనాశనంబగునెన తెలంచక కన్ను

మిమ్ముం దెలియక కయ్యంబున కియ్యకొని కాలుదగివ్వదు

న్నవారు. ఇట్టి ఖానాశకుని వాని చిన వో వోసం బేమియు

పొభవించును.

సోదోధనా!

ఉ॥ పరున, జెప్పలేదు; గలుపీరిలకో, మఱి వారకొనో; నూ

మాకుని మారకుండఱుగు మిక్కిముసర్వము; నేరికైనయక

నేరము నప్టదాయకమె; వేమరునేనిపు డేమి చెప్పింక
మూడు నిదుకర్ణముల తొందల యేల? కనంగనేర్పగా॥

పర్యో॥ కన్యా! ఈకృష్ణుని పలుకులు వింటివా,

స॥ లోకమృగంబు బలోన్మతులెంచగా

గిలరె యీకృష్ణ పాదలకు మిగు
వారి మూతెడననొప్ప హయదాతడన నొప్ప
ముద్దగింబులకెల్ల మొనలు పర
సూర్యుండు నీతొడు చుట్టుండు నాకర
పవలు లేయుం కిధిమనులు విర
య్యాకాకగ్రములకు నాథా భూతులై
వెలసిరి విలే వైచిత్త్యు,

గీ॥ వీరికంటెన పైవలు వేర లేకు
వీరికంటెన ప్రియ నేగుమనకు
పదములంటును శిరమువేడుదమె? కన్యా!
యెంతకిది లెమ్ము మాటలవేల వెయి.

కన్యా॥ (హిర్యోధనువంకి జూచి) హిర్యోధనా! వ్యర్థపు మాట
ల సాగకవేమి? పారుడు మనల గెల్పుటబ
ధము వ్యర్థమై యీకృష్ణుని ప్రియమని పా
చుట దబ్బకము. కాబట్టి వృథా మాటలను
నేమి?

(అంతలో నారదుడు ప్రవేశించి అందఱు లేచి యుచితాన సంభిత్తురు).

నా॥ (దుర్యోధనువారికి జూచి) ఓ దుర్యోధనా! ఈగురుభీష్మ వినుఁ కృష్ణార్జునుల నాకృష్ణంబులు బరిమి హరితంబులు. చాటి నెల్ల వీవు నిరాకరింపక గ్రహింపుము.

అమృతమిట్టి శాంబులందినట్టి
సుతపుత్రుని చెలిమియు జూడనీకు
కృష్ణద్రోణులతో బగపెంచెగాని
భావికములేని వీనిశముల వినుము.

మొదట గ్రాహ్యమండనని మారువేషంబున, ఎవఁ నామునెవడ నుత్తరవిద్య నైకొనియె. కొన్నిదినముల కా నానా మర్కటము నెరింగి, “నీవిద్య సమయంబున నిష్కలంబగు నాక” యని పేషించె. చిడవ తానత్రు సాధనము చేస్తుకొను నమయంబున నొక్క భూదేవుని గోవచటికి నుగా దానై సుధించె. అంతనయిశవులబోసె అధిరా నురుండు పుషు కోవావేస్తునై “యీగ్రాత్మా సచరణం బోసరంచునప్పుడు సరిధంబు మృగి యపజయం బొందెదవునాక” యని పేషించె. తరువాత వినికి సహజకవచ కుండలము లుండుటచే, దుష్టమాయని కజేముండగునని తెలించి, నాకాధిపతియగు నాదేవేంద్రుని ఉతిధివేషంబున, వీనికి వచకుండలములు గ్రహించె. ఇంక వీనికి బహుకృత్య-డివి.

గీ॥ పోరులేనట్టిచోట నేపోరు వెట్టి
చూచుచుండెద నచ్చోట చోద్యముగను
యట్టివాడను మీదగు నభ్యుదయము
గోరి పలుకుచునున్నాడి కురుకుమార॥

కాబట్టి యాపాండివు. తో వై బుమాని. సుగంధ
కా నెందుము. ఈ కృష్ణుడేమన కొంటివి.

ఉ॥ ఈతిని నీవలెక మదినినెంచుచు నుంటి నె వైష్ణవాంశె నె
భూతుడు నిర్వికారుడు త్రిభూతదయాభింబు నిర్మలస్మి
| పుక
వాతికులక హరింపగను పావన జనియించెయ్యె యా
త్మాతల మందునక వినుమా నత్యమా నమ్ముము నీకు
| మేలగుక॥

(చేయబట్టుకొని) దుర్యోధనా! నీమేలుగోరి నేవచిం
చితి. పరువార నీయిష్టము. ఇంక నేనరుగుచున్నవాడ.

ద్రోణ॥ దుర్యోధనా! ఆపార్థుని ప్రతాపమేమను కొంటివి!

సీ॥ యుద్ధబునండున నెగురెదొచ్చయా
తన చేత వాసుపతిమున గోసయె
యింద్రలోకమునకునే సునాసరు
కు నాననముపై నెక్కెనతిను
సురిలోకిములలోన శురుడంచన నొప్పి
యత్రుంబు లెన్నియెనందె నతిండు

భూవిభులను గల్చి యేవిఘ్నములులేక
నశ్వమేధమొనర్చె నగ్రజుండు

గీ॥ అట్టి యగ్నుచవికృమంబులయ నాకు
యూనదీసుకె గుఱుకు నెఱుకదక్క
తదితరులకు లేదెఱుకయుఁ దలచిచూడ
అర్జును నెదుర్పు కర్ణున కలవియగును॥

దుర్లోభనా! ఇప్పుడీ భిష్మద్రోహులకు

30. వానికృష్ణుఁడైకొనె నిక
వార్డుని యటులుండుమనెడి బలము దఱిగె
వృద్ధులై యొకకపై న స
మిటు కన్గొనునె యూనొనర్పె॥

కృష్ణ॥ (అంతలో కృష్ణుని వంకజూచి) మాధవా! ఈనీచుల
నొక నిధికి పోసంగిమే?

కృష్ణ॥ ఆపరాధనయా! కాగలవనియెల్ల కాకిమానవు. కాని
వసులు కానేకావు. మనకేమి మోసము.

శృణు॥ (క్రికృష్ణుని వాక్యంబులకు భీతిల్లుచున్న సమయంబున
గాంధారి పోవెళించి)

గాంధారి॥ ధృతింకృష్ణ! చేయిబట్టుకొని నాభా! నిన్ను భీతిల్లబని
యేమి?

ధృత॥ దేవీ! గాంధారి! ఈ భీష్మద్రోహ బాహ్యక విదుర కృష్ణాదు లెన్నియో సుధర్మంబులు జెప్పినను, వినకయ్యె నీవుకూడ చెప్పిచూపము.

గాంధారి॥ (మర్యోధను మఱిజూచి) కుమారా! సుయోధనా! యింతి కాతిస్యంబీవు దాల్చునేల? వారు నీరాదములు కారా? నీతొడ్రియు వారితండ్రియు సమాన భాగస్థులుకారా? ఇప్పుడు నీవు వారికి భాగము లేదన్న త మాల్చిమున లేకపోవినా? యెందులకీవెట్టితాము ప్రాండ్.

మ॥ సీరికాసింపకు మన్ని శాశ్వతము కాసింపిన లేదన్న నీ. దురితింబులే మది నెన్నక్కన్ యపవాదులే బొందవలెకె

|| ముల్ ||
మరిహంకారులుగారు పాండవు లనాథలే గాని నూయన్న

|| ముల్ ||
గరమందారియగ్గ జయూపజయ ముక్కుంబులే పాండవ

|| ముల్ ||
తాండీ! మర్యోధనా! నాపల్కులు జెడచెప్ప జెట్టి నీగురు భీష్మ విదుర కృష్ణాది ప్రియులు శత్రువులు పో హించి వంశంబుద్ధరింపుము.

మర్యో॥ అట్లే!

స॥ పాండవ వేయులునైన నుండగావలె లేక
మేమండగావలె మేదినేల

వరలోన నొకకట్టి కిరువుగలుగుగాని
రెండు కస్తుల నెట్టు లుండగల్గు
నొకరాజధానిని మొప్పుగా నిరువురు
వృక్షతులె కీతిగా వేలగలను
మూల! నీలల్కుల మాటుపల్కులు పల్కు;
నాశిపాశుక్కిడ వంతెనాశికుండ

గీ॥ ఇండు మర్యాద డమి లుండుసయ్య
మించి నీగధిమం దుగ యంచినాడఁ
బోవునున్నాడ నాకి డ్ద నెల నొ
సంగి పంపును! నాకగు జయము జననీ॥

జననీ! గాంధారీ! ఇంక నీయున్నాసములు గట్టపెట్టి
నీరాగానాసమున కరుగుము. (అని రిక్తివేత్తములు దాల్చి
పొంగున భావముజూప)
గాంధారీ॥ పండిత! భర్త పెచ్చటనుండు పయఃబచ్చటనే యుండు

ఇంక నేరంగెడ. (గాంధారీ నిష్క్రమించును.)

చిరగోష్ఠి కిష్టా! లేలెమ్మ న్యామా న్యాయంబు లెఱుంగని
ఇట్టి సచనభలో నుండుట ఎనదియోతప్ప. (అని సభ
నిడిచి తొలగోనికిబోయి) కష్టా! మనమిప్పుడీ కృష్ణుని
అంధించితిమేని, యాపాడవులు కోరలుదీసిన యుట
నింబుల పగిదిఁ జెప్పినట్లు బడియుండును. (అని యొకరి
తో నొకరు జెప్పుకొనుచుండ)

సాత్య! (వెలుపలుండి గ్రహించి)

క॥ అన్నా! కృష్ణా! నీయెడ

బన్నిన దుష్కార్యములను బాగుగ వినుమా!

నిన్నిపుడు గట్టివేసి

ఁన్నగములు కోఱలూడ బటికిన భంగి॥

వాండ్రులు చిక్కుదురని, దుర్యోధన కన్దులు ద్వీపము
వెలుపల రహస్యముగా జెప్పెనొను చున్నవారు. (అని సాత్య
కిచెప్ప అప్పుడు గురుభీష్మవిదురాదులు నొకరివంక నొకరు
జూచుకొనుచు ధియూకులిత చిహ్నులై యుండ)

ధృత! (భీతితో) కటకటా! ఈడగద్రీక్షకుని కేమియెద్దు. కే
యుదురోగదా. (అని బిగ్గఱగా, దుర్యోధనా! ఇటు
రమ్ము.

దుర్యోధ! (కర్జునితో బ్రవేశించి)

ధృత! క॥ నివితటి దుష్కార్యము

గావింపగ జెల్లదకట! కంసాంతకుపై

నివేళునునని నృపునని

బావింపగ దగదా! నాదు పరువు కుమారా॥

కృష్ణ! (దుర్యోధన వంకజూచి) వేదపితృకాలపు భాస్కరునివలె
మండుచు నెలయూచి దుర్యోధనా! ఈకృష్ణు

వొక్కడే గదాయని అనుకొంటినామేమి ఈ కృష్ణుని
నిగో వెండలుండిగో చూడుము. (అని సన విశ్వరూప
ముఁజూపి గురు భీష్మగులు ముకుతేతి హస్తములై ఈ!
ఈ! యని యాగుఁగబు జూచి మహాదానందాద్ధి
నోలలాడుచుండ దక్కిన వారు చచ్చినవారివలె చూచు
స్పృహ పడిపోవ)

సృష్టి॥ (అకలంకంబు పని విఘ్నము! ఈసభయందు గల్గిన కల
లెల్లం బేమది?)

సృష్టి॥ శ్రీకృష్ణభగవాంసుని కొడుకులు బన్నిన సుహృద్భ్య
ముఁజూచు కోపించి తన విశ్వరూప ముఁజూపి, శేను గురు
భీష్మగులుదక్కిన దక్కినవారు చచ్చిన వారివలె చూచు
స్పృహ పడిపోయిరి

సృష్టి॥ ఓహోదగ్ధా! నా డివసత్వా! నీవిశ్వరూపము నా
కు ప్రవాహింపుము ఇంద్రి! (అని ముకుతేతి హస్తములై
వేమకొన)

సృష్టి॥ (అన్నదు సృష్టిగాఢస్థితిని కనుగొని దృష్టినియ)

సృష్టి॥ (అప్పుడు కృష్ణుని విశ్వరూపంబుజూచి)

దండకము.

శ్రీమన్నరసవిశ్వరూపా సునీరేజనేత్రా! మహామేఘ
కాతా! స మోపన్మపతా! యతాత్మా హాసీరుక్మిణీ నాయ

కా శేషుచారిత్రా శాశ్వతస్మితా రక్షణలతాధారితా
నాగాంతకృతా . ప్రతిష్ఠానందైత్య రాగాయనా వాసు
దేవా ముకుందా హాసంను నిశ్చేదకా భక్తిబృందంబు
లక బోధన నీకేతనగౌరవ యెందుక మఱిబోధ నే
క్కువలే లేక సాయుజ్య సద్వైభవానంద కూపారిముగ నా
లలాడింపకాజెల్లు నీనాను సగీర్తనలేతయ పాపంబులుగ
జొల్లు భాగ్యంబులుగఁగలు దేదీప్యమానంబుగా నెల్ల
నీవిశ్వరూపంబు నేగాంచితి జెక్కు శేవిచితి నీర్పిత
బొందితి యింక నాదిక్కు నీవేడగదగ్గి నూపాండవాగ్గ
కృష్ణా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః

దేవా శ్రీకృష్ణ! ఇప్పుడు నిన్ను జూచిన యీ నేర్పిరి
బుద్ధిలో మఱిల నీచేప్పిపగచి పెట్టుజూను? నా నేర్పిరిముఠాలో
యట్లుజేయుము. (అని యంజలిబద్ధుడై విలువ)

కృష్ణ! స్మరితాప్తమిహగంగా! నీనేర్పిరింబు లెప్పటియుల్లుగు
గాక!

భక్తి! (నేర్పిరింబు లెప్పటియుల్లుకాగానే) కృష్ణా! కంపము
మర్ధనా! నీమహామండెన్న యేగిరికి దొంబుగాదుగదా!
నేటితో నాదానినంబు లూచి నన్ను కృతార్థునిజేసి
తివిగదా. (అందఁలు శేష.)

దుర్యోధ! కష్టా! రా! ఇటుముగ్ధ పోవుదము. (తాను లేచి పో
బోవ కర్షకుకూడ పోబోవ.)

కృష్ణ! కన్యా! ఇటురమ్ము.

కన్యా! (డగరును)

కృష్ణ! గాథేయా! ఒక్క తృటికాల మేకాంతముగ నీతో
ముచ్చటించుటకు నాకవకాశం బొసంగెదవా!

కృష్ణ! అటులైన ఇప్పుడే విలపెడ. కానిమ్ము.

కన్యా! సభ్యులారా! నేటికి కొలువు ముగిసినది. మారేగవ
చ్చును.

మహా! నిష్ఠ! ఇంకనుము.

కృష్ణ! మాధవా! (అని చేయుబట్టుకొని) ఇంకటి నుంచుభావం
డనగు నీర్యజ్ఞేష్ట నేను జేయనైతిగదా తంజీ!

కృష్ణ! గాజా! నైవేదియంబునకు నీవేమిచేయగలవు నేనేమిచే
యగలను. ఇక పోయిరమ్ము!

(అప్పుడు కృష్ణకన్యలునక్క అందరు నిష్క్రమింతురు)

కృష్ణ! (కన్యచేయి బట్టుకొని) బావా! గాథేయా! నీవు
సూర్యుని సుకృతలంబున, కూతేనుహదేవి కుద్ధ
విచితివిగాని, గాథేయుండవుగావు. కాబట్టి,

గీ॥ పాండవేయుల కీవగోజుండనయ్య
వారనధకురము నీవారధవీరి

యీ ధరాచక్రము నకు భూనాథునిగను
చేసెదను నిన్న వారికివార్చుతుని గాగి॥

ఇంతయేగాక ఆశ్చర్యవిది విన్నాఁడు భర్తగా జేకొనును.
కావ్య నామాటవినుము.

కృష్ణ॥ బావా! చూధవా. ఈసంగతి నేనిదివిరి కే నాసహజ
కవచ కుండలంబు లిందుకైన కిచ్చునాడో నున్నానచే
కత్తాకర్ణికిముగి విడియున్నాను. ఇప్పుడు స్వప్నముగా
నిచే దేటవడెన,

స॥ భావింప పదిమూడు వక్షాముల నేసిండు
నా సుయోధినిపేరి నవనీచక
మేకచక్రింబుగా నేలితి గావున
లేదిక సుఖములమీద నాని
దీరెగాకున్నను దేవని! పను ధర్మ
లియియడీ ధరి నేల దగిలవా
స్వప్నంబుగాన నికిష్ఠుండనై దెల్పె
దీరు విను రెధ్యంబు భార్తృరాష్ట్ర

గీ॥ లను జయుతురు నెఱిగ్గంబు లనె ధివంతు
భూజనంబులు గొల్తురు బుధులుబోగి
నీదు దయచేరినేవారు నిక్కువముగ
ధర్మగాజేలు నికమీద ధరికికృష్ణ!

కాన నీవు నాకు పరిమహాతంబు గోరి వచించినది
దేయఁజాలనైతి గదా! అందుల కేంతయో చింతింపు
చుంటి.

కృష్ణ! బావా! కర్ణా పాండివులు నిక్కువమఁగా రాజ్యసం
పదలుఁ బొందదరిని నొక్కివక్కాణింపు చున్నాడని.
నీవిదివఱకా సుయోధనునితో సజానని యద్ధాబుప
నిర్జించెదవని పలికియున్నావు. ఇదిథాంతయు నీకు
దెలిసియే చేయు న్వామిదోహ మన్నమాట

కర్ణ! బావా! మహానుభావా! ఇదివఱకు తెలిసి పలుకుట
కాదు. ఇప్పుడు నీ విశ్వరూపముఁ జూచిన మొదలు
నాకట్లు దోచినయది. కృష్ణ! ఇతి నాకు నెలఁపి
మ్ము. (అని చేతులు బట్టుకొని) బావా! ఈ రహ
స్యము మారోమా యజాతశత్రునకు నెఱింగింపకుము
ఇదియే నా ప్రార్థన.

(అతఁడో ద్వార వాని ప్రకాశముగా)

శ్రీకృష్ణదేవా తమరు కర్ణునితో ముచ్చటించుచున్నా
రని కుంతిమహాదేవి ద్వారముముందు నిలిచియున్నయది.

కర్ణ! ఆమహాదేవిని లోపలికిఁ బ్రవేశింప బ్రార్థించుచున్న
వాడ.

(అంత కుంతి శోపలికి పోవేళింప)

కన్య॥ (అనంబుడికి) తల్లి! కన్యకచల్లి! ఈ యాననంబు నలంకరింపును.

(అంతఃకుంతి యానంబుపై గూర్చుండియుండ కన్యకు కేళ్ళొడ్డి)

సీ॥ ప్రియలు నీకేళ్ళుగన్న గొడ్డాలవమ్మ!
గాంచి నీటను దోచిన కలుషవమ్మ!
కులవిహీనుని జేసినఁ బితువమ్మ.
తొంది యర్పియఁ గొనుమునా దండవమ్మ.

కుంతి॥ (కొగలించుకొని) తండ్రి! కన్యా! అట్టి దుర్మార్గురాలు నేకాని, నాచిన్నపము కొంచెమాలింపుము. నేనుచిన్నత నంబున సర్వాస మానీదు. దువదేసించిన మా తల్లింబు

కం॥ పరిశీలించుటకై యా
తరణిని మఱిగాంచి మిగుఁ ధ్యానమొనర్ప
కనుగించి యొసగె నిన్నా
పరనిందకు జంకి నీటఁ బడద్రోచితిరుగా॥

తండ్రి! నీకు సహజ కనచకుండలంబులుండుటచే నీతొ
డికంటె పదిమార్లు రెట్లు ద్యుతిగల వాడవై వెలుంగుచున్న

నిన్ను గంగలో దోసివట్టి దుక్కాల్లుదాలనే కాబట్టి వానేరంబులు ఎదినుంచక నీయనుజలతో గలిసి మీథగా చక్రమ్ము నేలుకొమ్ము' (గంగనమం దాకాశవాణి)

అకా॥ నిజము! కుంతీపుత్రా! నిజము. నీవు 'కుంతికి జరించిన మాటయే నిజము. సర్వలోక ప్రశంసనీయుడవై కురు శ్రేష్ఠి సంగ్రామంబు మానిపించి ధర్మజాను' చేతంబులు ప్రీతిజెంద సింహాసన మధిష్ఠించి రాజ్యపాలనము చేయుము.

కర్ణ॥ ఇల్లీ! కుంతీమహాదేవి! మొదట నాభాగ్యునిని వల్లరు పిదప నీకృష్ణుని వల్లరు యిప్పుడీ గూకాశవాణివల్ల ను నేను గుంతీనందనుండనను వాక్కింబుఁ దేటవ జేయగదా! అయినను ఇల్లీ! పదమూడు వత్సాంబులుకూ టికిగొడ్డకై పెగవారి కొంఠలచుండి అట్టి దుఃఖంబులునె నెలువొంచక నుటివిగానినీ వెన్నైనను ఇట్టిసంగితియని నెలిపితివా? ఇల్లీ! ఇప్పుడునానుఖంబుఁ గోరి దోలు వచ్చి నీవి అయినను ఇల్లీ! కిక్కవల్లీ! ఇదివఱకు పాండవ చరణంబు మాఁ దప్పించి పాండవమట్టునునీ యొప్పు చుట నాకుచింబుగాదు. ఇదిన్నిగాక.

గీ॥ ఎట్టి కిష్టంబులను నాకుఁజెట్టకతఁడు
యెప్పుడు నామంచిగోరు నాస్పృహతి కంటె

తల్లి దండుగిలు తనయులు దమ్ములైన
భూరితులు! గారు! నమ్ము మవ్వారిగాగ!

కుంతి! తండ్రి! కుమారా! పాండవ పంచకంబను మాట తప్పిం
చి నాకుచిత్రంబు గాదంటివే. పరిణే. ఆతరుననే నాకు
వరమిమ్ము

కన్య! తల్లి! పాండుమహిషీ! నీయిష్టంబొనంగితి. ఇంక నీకార్య
మున గూడెగదా! నీవఱుగును. తల్లి! ఒకవేళ పాండ
వులు యుద్ధంబున నాచేత జిక్కిరేని పార్థునిదప్ప మఱ
వ్వరిని జంప. ఒకవేళ నేనేవానిచేతం జిక్కి మడిసినను
వారైకుగురుండును. కాక నాచే యాతడు దెగటారిన
నాలో మ్రొదుగురుండుము!

కుంతి! (తనలో) ఈతనికా పార్థుడు యుద్ధమందు జిక్కువా
డు కాదు. (తనలో యనుకొని) కావదేయులపై
కూడ కరుణయుంచుము.

కన్య! తల్లి! పాండవమధ్యముని, దప్ప దక్కినవారిపై నీయభీ
ష్టము కొలందిండ్లచెద. తల్లి! ఇక నాకు సెలవిమ్ము.
పోయివచ్చెద. (అంత కర్ణుడు నిష్క్రమించును)

కన్య! (కుంతి చేతులుబట్టుకొని) అత్తా! ఇంక నాకు సెల
విమ్ము నేనుబోయి వచ్చెద.

ధర్మ! (తమ్ములవంటి జూచి) భీమసేనా! కౌరవ సభయందు
గలిగిన విధములయూ శ్రీకృష్ణుని వలన వింటిమి. యిం
క ననుమానాస్పదంబేమియు లేదు.

(కృష్ణునివంక జూచి) కృష్ణా!

ఉ! కౌరవవంక మార్పగన కాలును దౌర్వ్యమ నా సుయోధ
|మం
డే రణమందు దానయుక నేక్షైర బూసినవాడు నె
|య్యమిం
కౌరవ డయ్యె నా మదియు నాతన్ని యూతనివా రినార్ప
గా.
గోగకనంజె వింక నొనగూడదు కూమిపొందు భాగ్య
|మూర్తి!

కృష్ణా! నా మనోభీష్మంబును భీమాద్భుత సకుల సచా
దేవుల చింతింబును నీనెఱుంగుదు. ఆ కౌరవశ్రేణి దలం
పునం గురు భీష్మ విదురాదుల యభిప్రాయంబును గూడ
గ్రహించి వచ్చితివి. కావున నిష్కంఠ ధర్మమెయ్యదియొ
విచారించి మాకోక మార్గంబు దెల్పుము.

కృష్ణా! బావా! యుధిష్ఠిర! ఎన్ని విధంబుల విచారించినను
సంధి యొనగూడకుండె. కావున యుద్ధంబుజేయుటే
ధర్మమార్గంబని నాతిలంఘ. ఇదియునుంగాక గురుభీష్మ

విదుర కాష్ఠాకులును, మీతల్లియగు కూలీమహాదేవియు
కొరవలాడిన బలుకులు విని యుద్ధమే నిశ్చయమని
నీతో చెల్పుమని నాతో వచించిరి.

(అప్పుడు భీమాద్వైపాకూ నహదేవులు అన్న మొగమువలన
జూడ)

ధర్మ! తిమ్మలూగా! కొరవులు పెట్టిన నెలలు జ్ఞప్తికప్పుడప్పుడు
వచ్చుచున్నను బంధుమిత్రుల వధించుటకు నా మనసా
ప్పుకున్నయది. కావున మీరు ధర్మవర్తన మెయ్యది
యో విచారింపుడు.

అర్జు! అన్నా! ధర్మరాజా!

గీ॥ ధర్మవర్తనమును మేము దలచిజేయుఁ
నెనివారము గురు భిష్మ కుంతివిదుర
కృష్ణులకుమిన్ని ధర్మంబు తెరుగగలనె?
వారునడిచినమాగ్నింబై దారిమనకు.

కావున నీవు విచారింపబనిలేదు.

భీ॥ అన్నా! ధర్మనందనా!

కం॥ ఎందఱు జెప్పిన విన డికి
సందేహముబడిననీవు సాధింతుము మే

ప్రేమికులు రాష్ట్రపు బంధులును
మూలర్థియు కుంతిదేవి మఱిగాంధారుల్ ।

కృష్ణు! సూనృత శే చ గుణాతి సమాజా! యుద్ధిష్ఠి ను
రాజా! అందఱికి శుభంబె

ధర్మ! బావా! శ్రీకృష్ణదేవా! ఆదుర్యోధనునితో నీవేమి
వచించితివి? మఱలాతడు నీతో నేమివచించె?

కృష్ణు! బోరాటంబు మానుమని యెన్నియో ధర్మమార్గింబులు
వచించితిగాని యవియెల్ల జెవిటివానిముందు శింఖుబట్టి
న చందంబున నిప్పులొయ్యెనై పెచ్చుఅపవాస జె.

నాత్ము! బావా! ధర్మరాజా! అపహసించుటేగాదు.

గీ॥ అమితలుబ్ధులు మిర్మాదలూ సుయోధ
నాదు లత్యంత కపటంబు లఱసి కృష్ణు!
గట్టివేయఁగ దలచితిగాని యపుడు
విశ్వరూపంబు దాల్చగా నెఱనొదిగిరి॥

ధర్మ! బావా! అంతపనయ్యెగా! ఆతని తండ్రిగాన గురు
భీష్మ విదురాదులుగాన యింక పెద్దలెవరున లేరా
యట?

కృష్ణు! బావా! ధర్మరాజా.

కం॥ ఆ ధృతరాష్ట్రుడు నెన్నియొ

బోధించెనుగాని చఫిటిభూమిని విత్తా

పాదించిన విధ మయ్యెను.

యోధర్మజ! ఏమి యాసుయోధను బలుకులో.

మఱియు గురు భీష్మ విదురాదులు నింక నచటి పెద్దలు సనేకవిధముల పాండవుల పాలీయక పోయినట్లయిన మీరు చెబుదురని రాజాభిమానంబేమియు లేకుండనే ధర్మంబేపలికిరి. అపలుకులు కఠినంబులుగా దోచి సభ విడిచి తనతమ్ముల తోడను కర్ణునితోడను వెడలిపోయె. పిదప గాంధారి పిలిపించి యెన్నియో కన్యకలు నుడివె గాని.

గీ॥ ఎవ్వ రేమిమి నలికిన చచ్చి మరకు

చెవినిబెట్టక కలిగెన్న శ్రేణినెల్ల

చేగట మచు నా కురుక్షేత్రమునకు

చకువుము చెప్పి పంపియున్నా పవనుము॥

భీష్ముని సేనాముఖునిగా కేసె. అప్పుడు నేను సామదంబు పాయంబులఁ జూచితఁ నారదాది మహామునులను రావించి దుర్యోధనునకు బుద్ధి వచ్చినటుల జెప్పించితి. కాని, నేనెంత బోరాడినన నుధిషేథయమున కాసింతైనను సందివ్వకపోయె. పాపాత్ముండు గాఢ్యంబు నేలువాడుకాదు. ఇక కౌరవుల యెడ దండనంబు దక్క నొండుపాయంబు లేదు. కావున పకి మీయిష్టంబు కొలంది యుద్ధంబు తెఱంగు గాలోచింపుము.

ంతి! ఆయ్యా! కృష్ణయ్యా! ఈవృత్తాంతమంతయు నాకిశానా.
తుని పుత్రునికు దెల్పెదవా?

కృష్ణు! మందిది. ఆలాగుననే దెల్పెద. ఇంకాబోయి వచ్చెద.

(అందరి ఓష్ఠామితము.)

ష ష మాం క ము .

౦

(పాండవుల తృతీయ రంగము.)

(ధర్మ భిమార్జున నకుల సహదేవుల ప్రవేశము.)

ధర్మ! భిమసేన! నిన్నటిదినంబున మన శ్రీకృష్ణదేవుండు హస్తినాపురంబు విడిచి వచ్చుచున్నాడను సంగతి విని యుంటిమిగదా! ఈదినంబుననే రానగు లిఱుణంబై యున్నయది.

(అంతలో సాత్యకి ప్రవేశింప)

సాత్యకి! (దిగ్గునలేచి) శ్రీకృష్ణదేవుండేడి? సాత్యకి! అదిగోవచ్చుచున్నవారు.

ధర్మ! మనమందఱ మా మహాసీయున కెదురేగుగము లెండు (అందరు ముందునకు నడువ కృష్ణుడు గనుపడ)

ధర్మ! (కృష్ణుని కాగలించుకొని) కృష్ణా! నీదర్శనంబు లేకపోవుటచే మా కింతయో దారిద్ర్యంబు సంభవించి నట్లుండె

కిం॥ మోదంబౌ గురు కృష్ణ భీ

స్మాదులు విదురుడును మాదుజనకుడు ధృతరా

మందఱమును గలసియు కురు

ఈసంకిటంబు మాన ముమదిలోకం.

కావున సిక్ష్మస్థానికంటె ధర్మజ్ఞులెవరు? ఏయశెప్పినచో
ప్రసననే మనము నడుచుకొందము. కష్టములెవ్వయును, గానీ
రవు. *

సహ! అన్నా! పెద్దన్నా! యిదివఱకు వచ్చినకష్టంబు కంటె
నిష్పాదేక్కువ కష్టంబులు గానున్నవా?

(కృష్ణుని వంశిజూచి)

ఈ వారికికాలము దఱిగి వచ్చియెసీవున పెద్దలెందఱో
చేరినుధర్మముల్ మఱివదించిన గాని యుపధిగూర్చిగా
నేరరు మృత్యుదేవతయు నెట్లనె గూర్చునయుండ
[వారికి
తీరు నసంధిగొప్పెదరు? ఇల్వీయిలేకిని గాదువాంకి
గోళులేక నే యాతిడు పట్టినపట్టు విడువకుండుట.

(అప్పుడు కృష్ణుడు నవ్వుకొనుచుండ)

సకు! బావా! నవ్వెదవేమి? ఈ సహదేవుని వాక్యంబులకు
సందియమేమున్నది.

భీము॥ బావా! చూధవా! మనమెంత ప్రయత్నము జేసిననఁ
దైవకృతంబునుం దప్పింపలేముగదా! కాన మనము
యుద్ధయత్న నూలోచింతిములెమ్ము.

(అందరు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

—♦ భరత వాక్యము. ♦—

శ॥ నాజులు నాయభాగమున అంతులుమాని చరిత్రు
గ్రాకసి
ద్యాజత వైరిమూల్ బెనిచి న్యాయవిధుల్ విడకుండు
గ్రాక;యీ
భూజనలెల్లకాలమున పూజ్యులమాటలు విందుగాకని
ద్యాజయ కీర్తులీశ్వరుడు తామరతింపరగానొసంగుతి॥

సంపూర్ణము.

 ఈ పుస్తకమాల నలయువారు:—

ః నమాక నిరప్ప

పెదవల్లపూడి, (పోట్ల)

గుంటూరుజిల్లా,

అని వ్రాయవలయును.

14685

